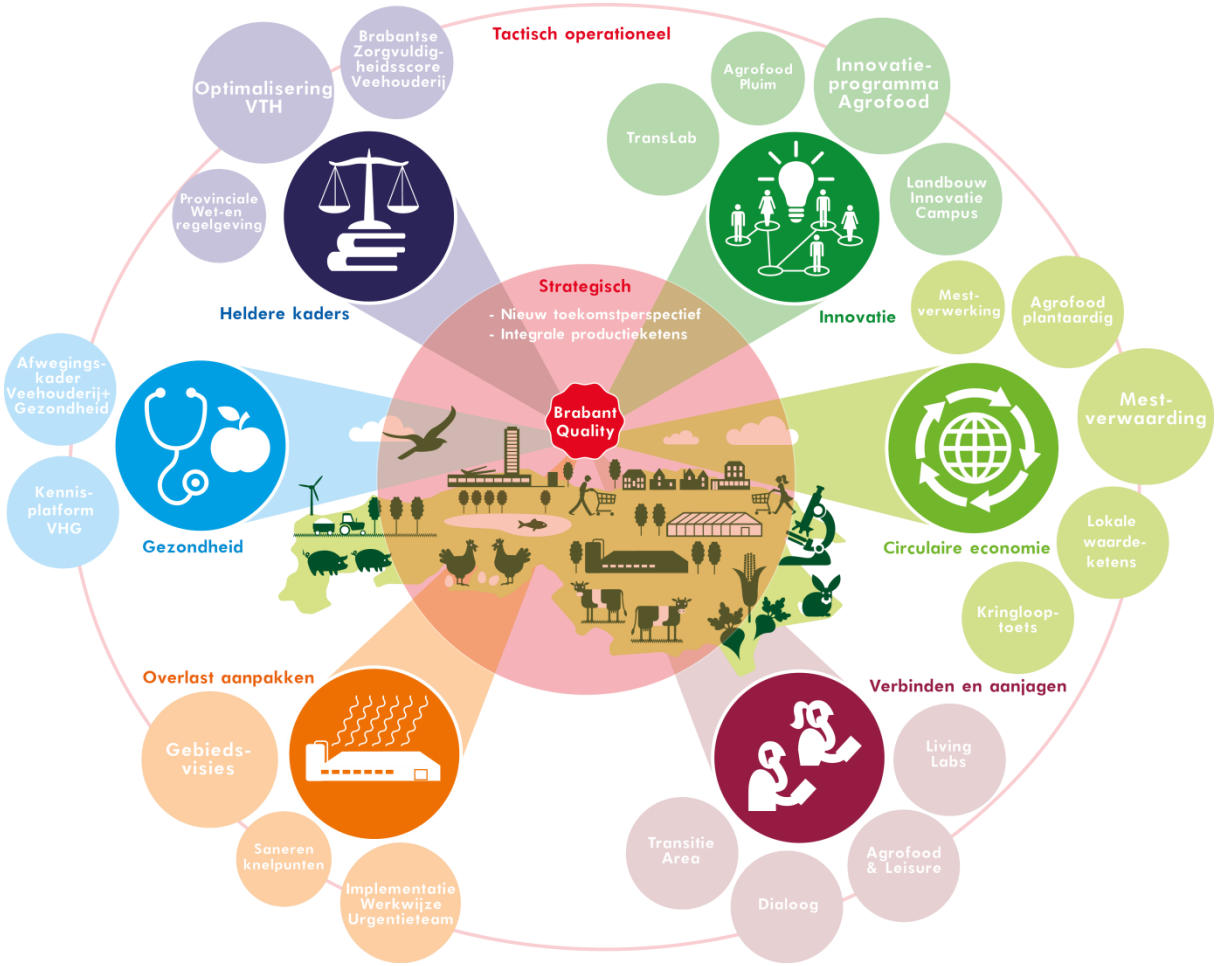
Actualisatie Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2020

Welkom in Brabant!

Provincie Noord-Brabant

's-Hertogenbosch, 2 februari 2016

Inhoud

1. Voorwoord 4
1 Inleiding 8
1.1 Aanleiding 8
1.2 Raakvlakken met andere Beleidsprogramma's 9
2 Visie en Strategie 10
2.1 Stip op de horizon 10
2.2 Brabantse ambities 2020 12
2.3 Strategie UBA: de Transitie-Trap 13
2.4 Bijdrage vanuit de pijlers aan de ambitie 13
2.4.1 Heldere kaders 14
2.4.2 Overlast aanpakken 14
2.4.3 Gezondheid 14
2.4.4 Innovatie 14
2.4.5 Circulaire economie 14
2.4.6 Verbinden en aanjagen 14
3 Wat gaan we doen 15
3.1 Projecten op strategisch niveau 15
3.1.1 Plan van Aanpak Nieuw Toekomstperspectief varkenshouderij 15
3.1.2 Compleet Boeren: Naar nieuwe Integrale Productieketens 15
3.2 Projecten op tactisch-operationeel niveau en structurele werkzaamheden 16
3.2.1 Heldere Kaders 17
3.2.2 Gezondheid 19
3.2.3 Overlast aanpakken 20
3.2.4 Innovatie 21
3.2.5 Circulaire Economie 25
3.2.6 Verbinden en aanjagen 26
4 Uitvoeringsaspecten UBA 28
4.1 Organisatie 28
4.2 Samenwerking tussen de beleidsvelden 28
4.3 Communicatie 29
4.4 Monitoring en Evaluatie 30
4.5 Verdeling Middelen Bestuursakkoord 31
4.6 Risico's 31
BIJLAGEN 32

1. Voorwoord

Wordt ingevuld door gedeputeerde Anne-Marie Spierings na de consultatieronde.

Leeswijzer

Met de "Actualisatie Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2020" laat de provincie zien hoe wij onze
pro-actieve rol invullen in de transitie.
De "Kern van de Actualisatie" bevat een samenvatting van de Actualisatie.
Hoofdstuk 1 start met de aanleiding voor de Actualisatie en raakvlakken met andere beleidsprogramma's.
Hoofdstuk 2 gaat in op de provinciale Visie en Strategie en benoemd de bijdrage hiervan vanuit de pijlers Heldere Kaders, Gezondheid, Overlast aanpakken, Innovatie, Circulaire Economie, Verbinden en aanjagen.
In hoofdstuk 3 worden per pijler de voorgenomen projecten en structurele werkzaamheden beschreven.
Een aantal uitvoeringsaspecten zoals Communicatie en Monitoring/Evaluatie komen in hoofdstuk 4 aan de orde.

In de bijlagen is een Terugblik (1), een beschrijving van de totstandkoming van het beleid (2), Strategische Kaders (3) en cijfers rondom de ontwikkelingen veehouderij (4) opgenomen.

Kern van de actualisatie

Waarom UBA actualiseren

De UBA is een instrument waarmee we laten zien hoe we onze pro-actieve rol invullen in de transitie naar een duurzame en slimme agrofoodsector. Transitie betekent dat zaken voortdurend in beweging zijn. De wereld verandert. Wij beïnvloeden de verandering en bewegen zelf mee. Daarom is het ook noodzakelijk om periodiek de UBA te actualiseren (adaptieve benadering).
Hiermee reflecteren we op de rol die we als provincie pakken en op de dingen die we doen (lerende organisatie) en kan de Brabantse politiek inspelen op de actuele ontwikkelingen en behoeften van Brabant en de Brabantse agrofoodsector.

Besturen in deze tijd vraagt vooral van het middenbestuur, de provincie, permanente aandacht voor verbinding. Dit doen we onder andere door het activeren, ondersteunen en in positie brengen van anderen. Dit vraagt om een pro-actieve rol van de provincie. Zowel op regionaal, nationaal als Europees niveau. Zeker een majeure uitdaging als het vernieuwen van de Brabantse agrofood kan alleen slagen als het een inspanning is van velen. De provincie staat daar niet boven, maar staat er middenin. Dit betekent "Samen dingen anders doen", met als einddoel Brabant Quality. Kernbegrippen achter Brabant Quality zijn zorgvuldigheid, kwaliteit en toegevoegde waarde.

Kern van de actualisatie

- GS hebben een heldere stip op de landbouw en de gehele agrofoodsector geformuleerd, die vanuit de bestaande kaders, veel scherper weergeeft hoe Brabant er als slimste en duurzaamste agrofoodregio uitziet en wat dit betekent voor de betrokken partijen uit de agrofoodketen.
- De rol van de provincie verschuift steeds meer van kaderstellend, naar stimulerend en verbindend. De focus komt steeds meer te liggen op innovatie, het sluiten van kringlopen en het leveren van toegevoegde waarde en hierdoor versterking van de economische positie van de agrofoodsector.
- Door de focus op een aantal grote projecten en radicale innovaties die het huidige productiesysteem binnen Agrofood gaan doorbreken, zullen we met grote sprongen vooruit gaan in de richting van een duurzame en slimme agrofoodsector.
- De benadering van de landbouw is integraler. Dit betekent dat we de keten meer betrekken in de gewenste transitie en dat de samenhang tussen opgaven in de landbouw en de andere maatschappelijke opgaven meer wordt gelegd. De transitie agrofood gaat ook bijdragen aan de realisatie van doelstellingen op het gebied van economie, energie, milieu (vooral bodem, water en lucht), natuur en samenleving en vice versa.
- De UBA heeft een duidelijkere structuur gekregen. Een programmatische aanpak, met daarbinnen 6 pijlers. De samenhang tussen de pijlers en met andere beleidsprogramma's is versterkt.
- Door dit echt veel meer samen met onze (bekende en nieuwe) partners op te pakken, wordt de vooruitgang zowel door overheid, bedrijfsleven, onderwijs als maatschappelijke organisaties gedragen en gestimuleerd.

Wat doen we?

De UBA kent 6 pijlers die allen bijdragen aan de transitiedoelstellingen. De pijlers staan niet los van elkaar, maar hangen onderling samen. Zo is er weliswaar een aparte pijler "innovatie", maar vindt innovatie ook plaats binnen de andere pijlers. Daarnaast raakt de UBA een groot aantal andere beleidsvelden en bijbehorende programma's.

Samen zorgen deze zes pijlers ervoor dat een zichtbare impuls wordt gegeven aan de centrale ambitie voor 2020:

> "Brabant wil in 2020 tot de meest innovatieve, duurzame en slimme agrofoodregio's van Europa behoren. Met een vitale, maatschappelijk gewaardeerde en bedrijfseconomisch gezonde sector die opereert in evenwicht met de omgeving, met maximale aandacht voor gezondheid, dierenwelzijn en milieu. Duurzaamheid staat centraal in alle activiteiten: produceren, bewerken, vermarkten en distribueren. De sector draagt bij aan de maatschappelijke opgaven, van energietransitie tot gezondheid en zorg. Kwaliteit en toegevoegde waarde maken het verschil; we noemen dat Brabant Quality. Alle spelers in de Brabantse agrofood bereiken dit door samen te werken, te innoveren, betere verdienmodellen te creëren die aansluiten op de klantvraag, kringlopen te sluiten en knelpunten op te lossen in overlastgebieden."

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In december 2011 hebben Provinciale Staten bij de behandeling van het Advies van de Commissie Van Doorn en het Koersdocument Stad en Platteland aan Gedeputeerde Staten de opdracht te geven om voor de transitie Agrofood een uitvoeringsagenda op te stellen. In een intensief traject is een denklijn ontwikkeld voor de omgang met de veehouderij in het Noord-Brabantse. Die denklijn is: "Ontwikkelruimte moet je verdienen, en is niet onbegrensd". Waarbij verdienen niet alleen betekent dat de ontwikkelruimte verdiend moet worden met stappen in verduurzaming, maar dat de ondernemer dit ook terug moet kunnen verdienen met opbrengsten voor zijn producten. In bijlage 2 is de ontwikkeling van het beleid opgenomen.
De belangrijkste kaders voor Agrofood kwamen voort uit het advies van Commissie Van Doorn (Het Verbond van Den Bosch) en het Economisch Programma 2020. (Zie bijlage 3 voor een nadere toelichting). In het Economisch Programma 2020 is het agrofoodcluster benoemd als één van de Brabantse topsectoren.
Bij de uitvoering wordt de werkwijze uit het Koersdocument Stad en Platteland gevolgd.

Op 7 mei 2013 is het Innovatieprogramma Agrofood 2020 door Gedeputeerde Staten vastgesteld.
Op 27 augustus 2013 is de Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2020 (UBA) door Gedeputeerde Staten vastgesteld.
Een aantal malen is gerapporteerd de voortgang[1] van acties uit de UBA. In december 2014 hebben Gedeputeerde Staten de Rapportage[2] "Voortgang Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2013-2014" vastgesteld.

Kernboodschap Voortgangsrapportage UBA 2013-2014

1. De provinciale onderdelen zijn voor een belangrijk deel uitgevoerd
2. De innovatie staat in de steigers en is van start gegaan
3. De organisatie wordt nog teveel gedragen door de provincie
4. Versterking van het draagvlak is nodig
5. Meer focus op ontwikkeling en innovatie

Hoe is het nu?
De organisatie en de uitvoering wordt breed gedragen
Het beheersen en saneren begint op orde te raken, het accent kan verschuiven naar ontwikkeling
De innovatie heeft een flinke impuls gekregen

In mei 2015 is het nieuwe bestuursakkoord 2015-2019 "Beweging in Brabant" vastgesteld. Dit nieuwe bestuursakkoord is de aanleiding voor de huidige actualisatie van de UBA waarbij gelijktijdig de voortgang 2014-2015 is verwerkt. Ook hebben wij de opgedane ervaringen uit onder andere de urgentieaanpak verwerkt.

[1] In een tweetal Statenmededelingen van 10 september 2013 met bijbehorende notitie en 22 april 2014 met bijbehorende notitie en in maart 2014 is de Commissie TSP in een overleg geïnformeerd over de stand van zaken van het Uitvoeringsprogramma Brabantse Agrofood.
[2] Rapportage met bijbehorende Statenmededeling

1.2 Raakvlakken met andere Beleidsprogramma's

De (uitvoering van de) UBA raakt aan veel ander beleid, onder andere economie, energie, milieu (vooral bodem, water en lucht), natuur en samenleving. Deze kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de realisatie van de transitie naar een duurzame en slimme agrofoodregio. Anderzijds kan de UBA ook een belangrijke bijdrage leveren aan de realisatie van doelstellingen die vanuit deze aanpalende beleidsvelden zijn geformuleerd. Een intensieve samenwerking tussen de verschillende beleidsvelden bij de uitvoering van concrete projecten is daarom cruciaal.

2 Visie en Strategie

2.1 Stip op de horizon

Dit zijn wij: Brabant
Waar we afscheid nemen van onze zorgen
Over stallen vol stank en fijnstof
Over mest waar we geen raad mee weten

Dit zijn wij: Brabant
Waar we houdoe roepen naar ruzies
binnen families en buurten
En toedeledokie tegen varkens die niets opleveren

Dit zijn wij: Brabant
Waar we trots zijn we op onze agro en food,
dat mag best gezegd
Omdat de vraag wát de pot schaft inmiddels zo vanzelfsprekend is
dat de vraag óf er iets in zit niet eens meer wordt gesteld
Weet dat we dit nooit vergeten
Als we vertellen dat we toch dingen anders gaan doen
Omdat het anders moet...

Want dit zijn wij: Brabant
Waar kippen scharrelen over de grond
En sterrenbiggen ons behaaglijk toeknorren vanuit hun stal

Want dit zijn wij: Brabant
Waar boeren hun hele bedrijf waardevol maken
En lekkerbekken de laagste prijs waardeloos vinden
Waar mestkanjers de bodem weer gezond maken
En medicijnmannen ons dankzij agrofood gezond houden

Want dit zijn wij: Brabant
Bruisend land van innovators en friskijkers
Vol vernieuwers die bouwen aan verandering
Niet om een enkeling te plezieren, maar om ons allemaal verder te helpen
Naar een wereld die we nog zoeken. Maar zeker zullen vinden

Welkom in Brabant!

Beste partners in de agrofoodtransitie. Zo uitnodigend als hierboven kan een complex veranderverhaal zijn. Teruggebracht tot de essentie, op een toegankelijke manier gebracht, gegoten in woordbeelden die voor elke Brabander herkenbaar zijn.

Er doen momenteel al tal van dit soort verhalen de ronde, en het zullen er de komende jaren alleen maar meer worden. In verschillende varianten, van steeds meer bedrijven, uit diverse sectoren. Het is het verhaal van transitie, het is het verhaal van verandering.

Een verandering die de hele agrofood opnieuw zal definiëren. Radicaal, compromisloos. Waarbij we de vele uitdagingen die op ons pad komen niet langer met - soms diplomatieke, soms minder diplomatieke - voorbehouden aangaan, maar juist volledig omarmen.

We willen ons na jaren praten over verduurzaming uit de transitieklem bevrijden. En opgelucht kiezen voor de nieuwe wereld. Definitief.

Het mooie van een tussenbalans als deze UBA-actualisatie is dat die gepaard gaat met een inventarisatie. Wat hebben we gedaan, waar hebben we steken laten vallen en wat kunnen we daaruit leren zodat we wel de resultaten behalen die we voor ogen hebben.

Wat dan blijkt is dat we met z'n allen al heel veel goede dingen doen. En dat we daaraan behalve de trots ook de aansporing mogen ontlenen om een tandje bij te schakelen.

Want dat is de kern van de UBA-tussenbalans die voor jullie ligt. Het tempo van onze transitie inspanningen moet omhoog, zeker gezien onze ambitie om binnen enkele jaren de Brabantse agrofood tot de slimste, economisch meest robuuste en duurzaamste van Europa te maken.

Daarbij heeft de sector zelf de sleutel tot succes in handen, en in het bijzonder de boer. Waarbij we hem - een belangrijke kanttekening - nadrukkelijk als oplossing zien, in plaats van probleem.

Hoe die boer de oplossing fysiek vorm zal geven is nog onduidelijk. Wat overigens geen bezwaar is. Want als we het eens zijn over de uitgangspunten, dan zal die oplossing zich vanzelf aandienen. Vanuit de praktijk. In vele uitingsvormen.

Wat we wel weten is dat we op weg gaan naar een emissieloze landbouw. Circulair. Eentje die dankzij verbindingen met hightech, farma, biobased, energie, retail of zelfs direct met de consument de innovatieve en baanbrekende antwoorden biedt op de uitdagingen waarvoor we ons als samenleving gesteld zien.

Een sector ook die niet als grootste ambitie heeft alle monden van Alaska tot Australië of van Siberië tot Chili te voeden, maar samenlevingen juist stimuleert en faciliteert zichzelf te bedruipen. Om die ontwikkeling te bewerkstelligen verschuift het zwaartepunt van onze internationale positionering van productleverancier naar een brenger van kennis en kunde.

Dàt is de nieuwe agro die past in de nieuwe wereld. En daardoor gewoonweg geen ruimte kan bieden aan bedrijven en ondernemerschap die vasthouden aan het oude. Omdat ze de slag naar het nieuwe niet kunnen of willen maken. Water en vuur gaan nu eenmaal niet samen. En juist vuur levert de energie die we de komende jaren nodig zullen hebben.

De boer van de toekomst zal een complete boer zijn. Wiens blik verder reikt dan het specifieke dier dat hij fokt of gewas dat hij teelt. Hij haalt alles uit zijn bedrijf en weet het te valoriseren. Hij runt een vierkantverwaarde onderneming die bijdraagt aan het binnen Noordwest-Europa sluitend maken van kringlopen

Het complete boeren omvat het gehele bedrijf. Een bedrijf dat een platform is van niet louter één laagwaardige commodity (bulkgoed) maar van een breed palet aan hoogwaardige grondstoffen en diensten.

Zo'n boer levert de lekkerste melk, soms streekspecifiek. Een heerlijk volle Zevenbergse Witte. Of heb je liever een glas Baarle Frais, met een fris-zurige afdronk.

Hetzelfde geldt voor zijn varken. In bulk én niche van Brabantse kwaliteit, onderscheidend in smaak, goed voor mens, dier, milieu en directe leefomgeving.

Maar net zo makkelijk sluit hij binnen en buiten de keten allianties met partijen waarmee hij waarde kan creëren. Zo doet hij direct zaken met medicijnontwikkelaars en innovators op het gebied van personalised food. Omdat hij de stoffen en ingrediënten levert waarop zij zitten te wachten. Pivot Park is zijn tweede thuis.

Dankzij technologische doorbraken is hij in staat zijn eigen mest te ontdoen van nutriënten. Stikstof, fosfaat en kalium verdwijnen niet in de sloot maar worden teruggebracht op de grond. Met gebieden waar de bodemkwaliteit het meest in geding heeft een directe afzetlijn. Mest is nog nooit zo geliefd geweest.

Zo'n boer verbindt zich met de maatschappij, levert een bijdrage aan de andere uitdagingen van deze tijd. Hij produceert energie, helpt klimaatverandering voorkomen en de effecten opvangen, biedt zorg en educatie en creëert leefgebied voor planten en dieren. In ruil geven Brabanders, of ze nu burger zijn of consument, de sector weer het krediet dat ze verdient.

Zo'n boer is er in alle maten. Groot, high tech, haast van industriële omvang, op plekken die daarvoor het meest geschikt zijn. En kleinere, meer het traditionele familiebedrijf, op plaatsen binnen Brabant waar ze ruimtelijk inpasbaar blijven.

Hij - of zij - runt een ideaal leerbedrijf. Studenten van WUR, HAS en Avans brengen de dimensies van breed agro-ondernemerschap voor het eerst in de praktijk. De wisselwerking die ontstaat activeert een agrogerichte R&D die ons een blijvende voorsprong oplevert.

Issues die ons momenteel nog hoofdpijn bezorgen spelen niet meer. Omdat we de komende maand samen de nieuwe norm zullen hebben gesteld. Een norm waarbinnen dierenwelzijn een gegeven is, antibioticagebruik écht is geminimaliseerd, kringlopen gesloten zijn, het woord emissie uit het agro-woordenboek is geschrapt en economisch robuuste verdienmodellen vanzelfsprekend blijven.

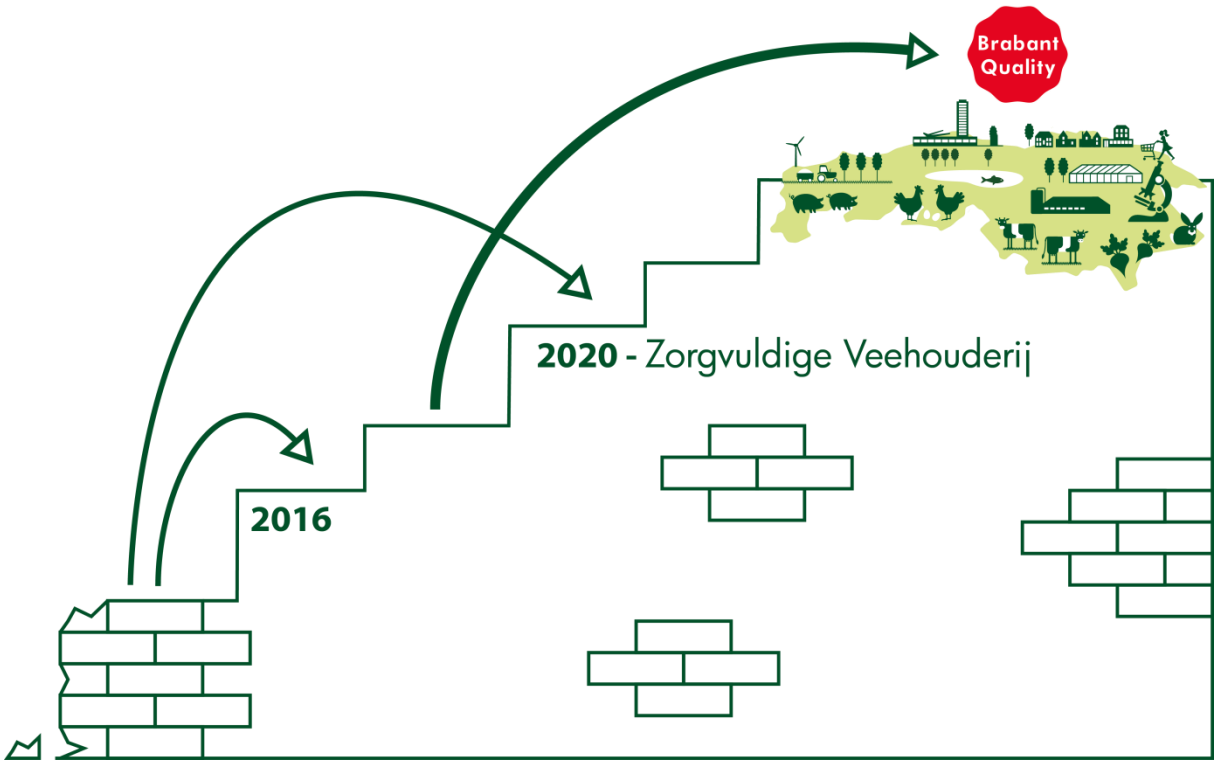
Dat is de agrofood waar we naar toe willen. Waar we naar toe gaan.

Welkom in Brabant.

2.2 Brabantse ambities 2020

Brabant wil in 2020 tot de meest innovatieve, duurzame en slimme agrofoodregio's van Europa behoren. Met een vitale, maatschappelijk gewaardeerde en bedrijfseconomisch gezonde sector die opereert in evenwicht met de omgeving, met maximale aandacht voor gezondheid, dierenwelzijn en milieu. Duurzaamheid staat centraal in alle activiteiten: produceren, bewerken, vermarkten en distribueren. De sector draagt bij aan de maatschappelijke opgaven, van energietransitie tot gezondheid en zorg. Kwaliteit en toegevoegde waarde maken het verschil; we noemen dat Brabant Quality. Alle spelers in de Brabantse agrofood bereiken dit door samen te werken, te innoveren, betere verdienmodellen te creëren die aansluiten op de klantvraag, kringlopen te sluiten en knelpunten op te lossen in overlastgebieden.

2.3 Strategie UBA: de Transitie-Trap

Om tot die nieuwe agrofood te komen, werken we volgens de transitietrap.
1. Alles beweegt minimaal de trap op: ook stilstand is achteruitgang. Wij stimuleren grote sprongen de trap op om voorbeelden te creëren van het lonkend perspectief. Onze benadering is integraal: wij werken vanuit de maatschappelijke opgaven en maken de verbinding in de keten.

2. Terug de trap af is niet (meer) mogelijk. Aan de onderkant verdwijnen treden. Bedrijven die op deze treden zijn "blijven hangen" stoppen of schakelen om naar een andere bedrijfsvoering.

2.4 Bijdrage vanuit de pijlers aan de ambitie

De beweging trap op moet resulteren in het samenbrengen van twee gewenste uitkomsten: (1) een economisch gezonde en marktgerichte productieketen, zichzelf organiserend volgens de principes van de circulaire economie. En (2) een goede woon- en leefomgeving, waarbij we nadrukkelijk kijken naar het buitengebied.

Onze leidraad bij het samenbrengen van beide transitie-aspecten is enerzijds het herstel van vertrouwen tussen ketenpartners via het bouwen van nieuwe partnerships in de voedselketen, en het creëren van toegevoegde waarde via kwaliteit en zich van het gangbare onderscheidende producten. Anderzijds is dat het herstel van vertrouwen tussen overheid, haar burgers en haar ondernemers via het voorkomen van overbelaste situaties op lokaal niveau, en het voorkomen van onaanvaardbare gezondheidsrisico's. De zes pijlers van de uitvoering zijn gerangschikt langs deze twee sporen.

2.4.1 Heldere kaders
Heldere kaders en handhaving zijn nodig om een gelijk speelveld te creëren voor alle betrokkenen en hen te prikkelen een maximale bijdrage te leveren aan een duurzame agrofoodregio. De provincie heeft hierin het initiatief, met gemeenten als belangrijkste partners in de uitvoering en handhaving.

2.4.2 Overlast aanpakken
Daar waar zich knelpunten voordoen die lokaal veel overlast geven zoeken betrokkenen naar een lokale oplossing. Met als basis de constructieve dialoog tussen lokale betrokkenen, met de gemeente als trekker. In 2016 zijn nog specialisten van ZLTO, GGD, BMF, provincie en omgevingsdiensten (Het Urgentieteam) beschikbaar om te helpen. In 2016 wordt een pool opgezet van procesbegeleiders die dit werk kunnen voortzetten.
De provincie geeft de lokale betrokkenen de ruimte om een passende oplossing te vinden en levert - waar mogelijk - een bijdrage.

2.4.3 Gezondheid
"Gezonde voeding van Brabant Quality" is cruciaal voor onze agrofood van de toekomst. De consument wil gezond voedsel. Dit stimuleert alle spelers in de keten om hier aan te werken. Gezondheid is ook erg belangrijk voor de bewoners van het agrarisch gebied. Zij mogen niet worden gehinderd door zaken die hun gezondheid kunnen bedreigen. Gezondheid van mens én dier is onontbeerlijk voor een duurzame, slimme agrofoodregio.

2.4.4 Innovatie
Innoveren is absoluut noodzakelijk voor de transitie. Alleen dan ontstaat een sector van topkwaliteit. We werken aan de 'biobased economy' waarin alle grondstoffen optimaal worden benut. En we werken aan innovatieve verdienmodellen: onderscheidende producten, ketensamenwerking en ondernemen in lokale netwerken. De provincie ondersteunt dit met diverse stimuleringsregelingen, het versterken van onderlinge samenwerking, het creëren van cross-overs met design, marketing, high tech, health etc. en aan het toegankelijk maken van innovaties.

2.4.5 Circulaire economie
De noodzakelijke transitie kan alleen plaatsvinden als de gehele keten in samenhang verandert. Daarbij leggen we de focus op Noordwest-Europese schaal. Door samen de transitie op te pakken en stap voor stap ketens te sluiten zal uiteindelijk elk onderdeel waarde toevoegen. Denk aan zaken als mestverwaarding, bodembeheer en het sluiten van de keten bij retail en consument.

2.4.6 Verbinden en aanjagen
Het bruist van de ideeën om de agrofoodsector te transformeren. Het ‘transitieteam’ is in het leven geroepen om iedereen die zich betrokken voelt een podium te bieden, ideevorming aan te jagen en vernieuwers met elkaar in verbinding te brengen. Het transitieteam opereert los van de agenda's van de belanghebbenden in de sector, waaronder ook de provincie. Ze hebben de vrijheid nieuwe wegen te zoeken en out-of-the-box te werken. Zo proberen ze grenzen te verleggen en nieuwe oplossingen te vinden voor hardnekkige problemen.

3 Wat gaan we doen

Voor de uitvoering focussen we ons op:

- Projecten op strategisch niveau. Visionaire trajecten die het hele systeem kunnen veranderen
- Projecten op tactisch - operationeel niveau, gekoppeld aan de pijlers. Projecten die er toe doen. In de praktijk laten zien dat het kan.
- Structurele werkzaamheden die bijdragen aan de strategische doelen en belangrijke coalities onderhouden

De aangegeven projecten zijn projecten waarin de provincie een rol speelt, dit kan variëren van trekker tot faciliteerder. Bij elke pijler is een korte beschrijving gegeven van de kern met de betrokken partijen en hun rol in het geheel.
Naast deze projecten gebeurt er autonoom nog heel veel waar geen provinciale inbreng plaatsvindt. Voorbeelden hiervan zijn de inzet van Agrifirm op het voerspoor en verschillende ketenpartijen die werken aan de verbetering van de certificaten, zoals de Nieuwe Standaard Kip.

3.1 Projecten op strategisch niveau

3.1.1 Plan van Aanpak Nieuw Toekomstperspectief varkenshouderij

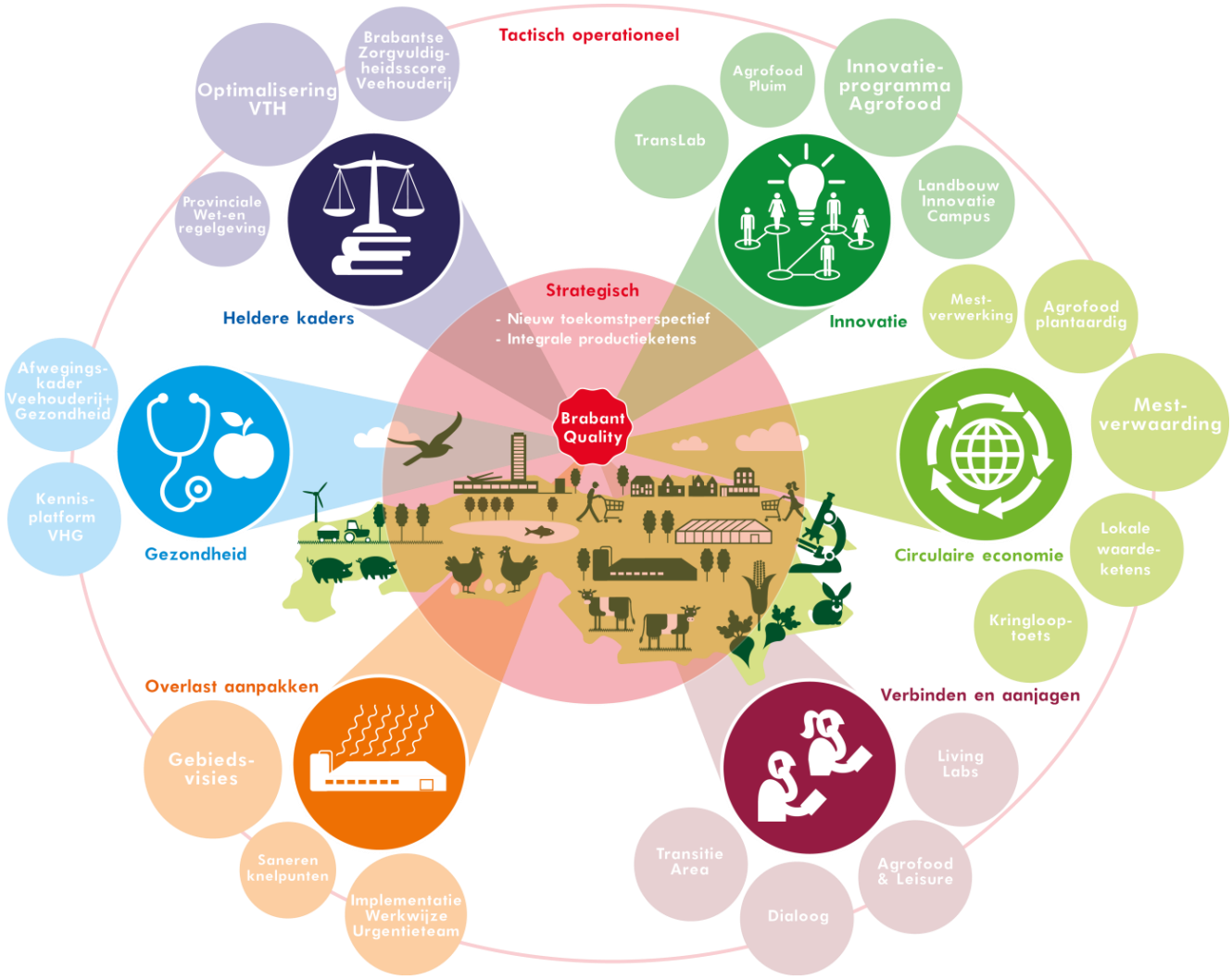
De economische malaise in de varkenshouderij duurt voort. Milieuproblematiek, de problematiek in de directe leefomgeving van veel varkenshouders, en de ontbrekende maatschappelijke acceptatie zijn symptomen die voortkomen uit een dieper liggend kernprobleem: er wordt structureel te veel, niet onderscheidend varkensvlees geproduceerd voor een anonieme bulkgoedmarkt. Overproductie en structureel lagen opbrengsten zorgen daarbij voor een vicieuze cirkel waarin schaalvergroting de enige uitweg lijkt, een uitweg die veel individuele ondernemers vanuit zichzelf nooit zouden nastreven. Samen met de ZLTO en andere partners bereiden we een realistische uitweg voor uit die vicieuze cirkel, waarin keuzes niet geschuwd worden, maar waarin ook weer toekomstperspectief en trots worden geboden voor hen die er voor kiezen door te boeren. We doen dit vanuit een gezamenlijk belang, we verbinden een oplossing voor de sociale problemen van de ondernemers met winst voor de leefomgeving.
Bedrijven die ervoor kiezen om door te gaan, kiezen voor Brabant Quality, waarbij de productie steeds plaatsvindt in evenwicht met de omgeving, met maximale aandacht voor gezondheid, dierenwelzijn en milieu. Ook stoppen met het varkensbedrijf kan een bewuste keuze zijn.

3.1.2 Compleet Boeren: Naar nieuwe Integrale Productieketens

De noodzakelijke transitie in de agrofoodsector kan alleen plaatsvinden als de gehele keten in samenhang verandert. Door samen een integrale productieketen te bouwen ontstaat uiteindelijk een productiesysteem waar elk onderdeel waarde toevoegt, waarin de output van de ene schakel de input voor een volgende is. In een dergelijk integraal systeem zijn zaken als voedselproductie, het tegengaan van voedselverspilling, reststroomverwaarding (waaronder mestverwaarding) en bodembeheer onderling verweven. De boerderij is daarmee niet meer een op zichzelf staande entiteit, maar een zichtbare en tastbare uiting van een compleet voedselproducerend systeem. Samen met het bedrijfsleven ontwikkelen we een aanpak die de beweging naar Compleet Boeren mogelijk maakt. Daarbij maken we ook gebruik van de concrete ervaringen die we in de praktijk opdoen, onder andere binnen Translab (zie pijler Innovatie).

3.2 Projecten op tactisch-operationeel niveau en structurele werkzaamheden

Van de zes pijlers zijn er drie vooral gericht op saneren en beheersen: Heldere Kaders, Overlastgebieden en Gezondheid. De andere drie focussen op vernieuwing en transitie naar een nieuwe agrofood in Brabant. De pijlers zijn verschillend van gewicht en invloed op het beoogde eindresultaat. Ten opzichte van vorige jaren ligt het accent van deze UBA sterker op de pijlers rondom vernieuwing en transitie.
Binnen de pijlers zijn projecten benoemd. Projecten hebben meestal ook een relatie met één of meer van de andere pijlers, dit is met icoontjes bij de diverse projecten aangegeven. Monitoring is een onderdeel van alle pijlers, om die reden is het apart in hoofdstuk 4 opgenomen.

3.2.1 Heldere Kaders

Dit is de enige pijler van de UBA waarbij de provincie een kaderstellende rol heeft. En zelfs hier kunnen we deze rol niet vervullen zonder intensieve samenwerking met onze partners. Zo werken we met ZLTO, BMF, gemeenten en GGD samen aan elke actualisatie van de BZV en zijn gemeenten en omgevingsdiensten belangrijke partners bij vergunning-verlening, toezicht en handhaving. Provinciale subsidieregelingen (zoals de SUN-regeling voor het saneren van knelpunten) vallen ook onder deze pijler.

Projecten/Producten	Beschrijving	Resultaten
Actualisatie Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (BZV)	Aanpassing BZV zal jaarlijks plaatsvinden aan de mogelijkheden die er ontstaan, om zo steeds een tree hoger te komen naar een zorgvuldige veehouderij.	Jaarlijks geactualiseerde BZV 2016 Tussenevaluatie
Optimalisering VTH-taken (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) in speerpunt Zorgvuldige veehouderij van het BPO (Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht)	In samenwerking met gemeenten en omgevingsdiensten, het toezicht en de handhaving slimmer en efficiënter vormgeven. Goede vergunningverlening, adequaat toezicht en handhaving door o.a. ontwikkeling handreikingen, cursussen en informatiebijeenkomsten.	Voor 2020 zijn alle veehouderijen door een gemeente of de provincie in Noord-Brabant ten minste één keer bezocht in het kader van toezicht en handhaving op de naleving van het omgevingsrecht. Goed toegeruste, deskundige en omgevingsbewuste medewerkers (zowel bij gemeenten, omgevingsdiensten, waterschappen en provincie
Provinciale Wet – en Regelgeving	Inventariseren en analyseren van provinciale regelgeving om te bezien welke aanpassingen noodzakelijk zijn om de transitie naar een duurzame Agrofoodketen te bereiken en hierop regelgeving aanpassen of nieuwe regelgeving ontwikkelen.	Adequate provinciale regelgeving.

Structurele werkzaamheden	Beschrijving	Resultaten
Afstemming Europa – Rijk – Provincie – Gemeente 	Daar waar blijkt dat sectorale wetgeving vanuit het Rijk en Europa belemmerend werkt voor de transitie zal een lobby-advies worden uitgewerkt. Voorbeeld is het meewerken aan de verbetering van de geurregelgeving van IenM. En integrale advisering over veehouderij en gezondheid. De provincie zal intensief meedenken in casussen bij zowel vergunningverlening, toezicht en handhaving op gemeentelijk en provinciaal niveau (omgevingsdiensten).	Goede aansluiting op komende Omgevingswet en bijbehorende uitvoeringsregels. Geurregelgeving die overlast voorkomt en kan aanpakken. Goed uitgevoerde VTH-taken
Experimenteerruimte voor innovatieve projecten 	Uitvoering mogelijk maken van unieke, innovatieve projecten die bijdragen aan de tranisitie door een flinke sprong de trap op te maken.	

3.2.2 Gezondheid

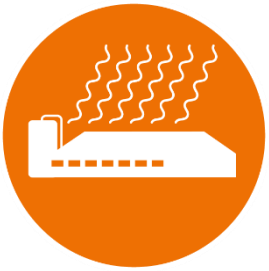

We worden door de Rijksoverheid, andere overheidsinstanties, wetenschappelijke organisaties en GGD gezien als inhoudsdeskundige. Hierdoor kunnen we een positieve invloed uitoefenen op wet- en regelgeving en (de juistheid van) de informatiestroom rondom humane gezondheid en veehouderij.

Projecten/Producten	Beschrijving	Resultaten
Afwegingskader voor de duiding van het Veehouderij en Gezondheid Omwonenden onderzoek (VGO)	Samen met het Rijk bij elkaar brengen van - het Veehouderij en Gezondheid Omwonenden onderzoek; - met het lopende onderzoek naar de implementatie van een endotoxinenorm; tot een beeld over risico's en blootstelling.	Risico's voor omwonenden kunnen qua ernst geduid worden met behulp van het ontwikkelde kader en kaarten.
Maatregelen in ketenkwaliteitssystemen	Brabantse "One-health" partners zoeken op veehouderij niveau naar gezondheid relevante maatregelen en de implementatie er van.	Rapport over maatregelen en afspraken (ook bruikbaar in het kader van de BZV).
Kennisplatform Veehouderij en Humane Gezondheid (VHG)	Faciliteren van het Kennisplatform (RIVM) zelf, maar ook het in Brabant delen van de verzamelde kennis incl. het beantwoorden van vragen van o.a. burgers.	Een meer uniform en breed gedeeld beeld over risico's bij betrokken partijen.

Structurele werkzaamheden	Beschrijving	Resultaten
Versterken "One-Health" aanpak	• Bij elkaar brengen van Brabantse humane en veterinaire deskundigen in gezamenlijk uit te voeren projecten. • Faciliteren van activiteiten die bijdragen aan het dichten van het kennis gat rond gezondheid en veehouderij. • De overdracht en bij elkaar brengen van kennis over gezondheid faciliteren.	Betere kennis en samenwerking tussen humane en veterinaire deskundigen. Meer duidelijkheid en transparantie over de mogelijke risico's. Betere kennis over gezondheid en veehouderij bij burgers, bestuurders en deskundigen.

3.2.3 Overlast aanpakken

De provincie is, naast ZLTO, BMF en gemeenten, één van de vier opdrachtgevers van het urgentieteam en daarmee ook voor de implementatie van de werkwijze bij gemeenten en omgevingsdiensten. Bij het opstellen van gebiedsvisies is de betreffende gemeente leidend. De provincie faciliteert met deskundigheid en capaciteit.

Project/Product	Beschrijving	Resultaten
Saneren Knelpunten	Hier zorgt het urgentieteam voor de afronding van de bestaande oude knelpunten en organiseert de aanpak van nieuwe knelpunten (b.v. opzetten van een pool van procesbegeleiders bij de omgevingsdiensten).	Oplossing van concrete overlastgebieden
Implementatie werkwijze Urgentieteam bij gemeenten en omgevingsdiensten	De leden van het team zullen – op verzoek van derden – hun ervaringen inbrengen bij bijeenkomsten georganiseerd door derden. Te denken valt bijvoorbeeld aan de HAS (stages, gastcolleges, excursies/werkbezoeken) en het Bestuurlijk Platform Omgeving (BPO) (informeren gemeenten en omgevingsdiensten, gezamenlijke scholing).	Ervaring van urgentieteam leidt tot aanpassing van de werkwijze in de toekomst. Integrale aanpak van problemen: - sanering problemen - voorkomen problemen
Gebiedsvisies	Brede aanpak van de oplossing en voorkoming van knelpunten op gemeentelijk niveau. Ondersteuning van enkele gemotiveerde gemeenten	Oplossing van problemen in samenhang.

3.2.4 Innovatie

De provincie financiert (een deel van) de werkzaamheden van onze makel- en schakelpartners (o.a. BOM, ZLTO) en daarmee faciliteren en stimuleren we innovaties. Ook de overige werkzaamheden binnen de pijler innovatie voeren we uit samen met partners, waaronder het onderwijs en diverse samenwerkingsverbanden binnen overheid en bedrijfsleven.

Project/Product	Beschrijving	Resultaten
Uitvoering Innovatie-programma Agrofood Via 5 kernthema's: • Voeding en gezondheid • Duurzame technologie • Biobased economy • Klantwaarde • Ondernemen in (lokale) netwerken Daarbij zal de focus de komende jaren liggen op de eerste 4 thema's. Deze worden hieronder als project toegelicht: 		
Cross over Voeding en gezondheid	Het ontwikkelen van gezonde en verantwoorde voedings-producten, die aan de éne kant meer toegevoegde waarde hebben en aan de andere kant bijdragen aan het oplossen van de maatschappelijke uitdagingen (zoals gezond ouder worden, 'personalised *food', voedselveiligheid, gezondheid van mens en dier)*	• Cluster opgestart, gericht op het ontwikkelen van gezond voedsel. • 1 themabijeenkomst per jaar georganiseerd • Gunstig ecosysteem voor ondernemers • Nieuwe innovaties
Cross over Duurzame Technologie	• Samenwerking tussen hightech bedrijven en agrifood bedrijven stimuleren, zodat nieuwe productieprocessen en product-marktcombinaties met hoge toegevoegde waarde tot stand komen. Bv precisielandbouw, robotica, alternatieve eiwitproductie, gewasveredeling, innovatieve stalsystemen, geconditioneerde plantenteelt, conserverings- en verpakkingstechnologie.	• Businessdag Agrifood en High Tech georganiseerd, samen met intermediairs • Kennis en kunde (inter)nationaal vermarkt • Nieuwe innovaties

	• Toegankelijkheid van kennis vergroten, verbinden van verschillende technologiedomeinen en koppeling marktvraagstukken.	
Biobased economy	Groene reststromen omzetten naar grondstoffen voor chemie (Biobased Delta West-Brabant) of naar functionele eiwitten en bioactieve stoffen en mineralen (Biobased Oost-Brabant). De verbinding ligt hier heel duidelijk met de pijler Circulaire Economie.	• Toplocatie ontwikkeling • Geactualiseerd meerjarenbeleid • Ontwikkeling markt, clusters en technieken voor plantaardige ingrediënten • Hotspots uitwerken • 1 brede regional themabijeenkomst per jaar georganiseerd.
Klantwaarde stimuleren Innovaties binnen bovenstaande pijlers worden verder gestimuleerd via: • Makel- en schakelwerkzaamheden • Creëren van een gunstig ecosysteem voor agrofood bedrijven	Beter inspelen op de wensen en eisen van de consument en meerwaarde creëren door nieuwe partijen te betrekken bij productontwikkeling.	• Jaarlijks projecten gehonoreerd waarin klantwaarde een grote rol speelt (van aanbod- naar vraaggericht); • Vakbijeenkomst voor kennisuitwisseling georganiseerd
Makel- en schakelwerkzaamheden	Begeleiding van initiatieven van idee tot investeringsrijp businessplan.	• Jaarlijks 100 bedrijven geadviseerd. • Jaarlijks 20 bedrijven/ initiatieven geholpen met het verder ontwikkelen van hun businessplannen. • Jaarlijks 30 clusters en/of proeftuinen begeleid in hun verdere ontwikkeling • Jaarlijks 20 initiatieven doorgeleid naar financiering

Creëren gunstig ecosysteem	Ondersteuning bieden aan onderwijsinstellingen en campus-ontwikkeling.	• Onderwijsinstellingen ondersteund tbv het ontwikkelen van een opleiding tot procesoperator food. • Bijdrage aan de ontwikkeling van de Grow Campus in Den Bosch
Landbouwinnovatiecampus 	Invulling geven aan een Landbouwinnovatiecampus in Brabant waarin ontmoeting (tussen consumenten, producenten, ketenspelers, maar ook tussen regio's) en inspiratie vanuit onverwachte hoek (bijvoorbeeld design, marketing, ICT) centraal staan.	Een gedragen ontwerp met implementatieplan, besluitvormingsregime en financieringsregime Nieuwe verbindingen, nieuwe partnerships en daaruit voortkomende nieuwe verdienmodellen voor de agrarische sector.
Translab 	In de Brabantse landbouw en agrofood kennen we koplopers met radicale innovaties die een belangrijke rol kunnen vervullen in het gewenste transitieproces, leidend tot nieuwe robuuste systemen die de samenleving wenst en economisch gezond zijn. Voorwaarde is dat ze zich door-ontwikkelen en de niche ontgroeien. Deze koplopers hebben het doorgaans erg zwaar en de kans dat ze 'sneuvelen' is groot vanwege de barrières die zich manifesteren vanuit het bestaande regime (krachtenspel van routines en belangen) die ze als het ware niet toelaat.	Minimaal 2 koplopers agrofood met potentieel grote impact op het transitieproces worden actief gesteund om zich vanuit de niche door te ontwikkelen naar mainstream. Een aanpak van barrières vanuit de transitieoptiek. Dit aanpakken kan inhouden: het slimmer omgaan met de 'vanzelfsprekende' routines, regels en praktijken; maar ook de ontwikkeling van nieuwe, alternatieve routines, regels en praktijken, inclusief alliantievorming vanuit een aansprekende visie. Een eerste verkenning laat zien dat daaraan grote behoefte is bij deze koplopers.
Agrofoodpluim 	Maandelijks reikt de provincie de Agrofoodpluim uit aan een onderneming die zich onderscheidt in verduurzaming en/of innovatie.	Stimulans voor andere bedrijven in de agrofoodsector om deze inspirerende voorbeelden te volgen.
Toekomstbedrijven	Het agrarisch toekomstbedrijf is een oplossing voor vele maatschappelijke opgaven, in plaats van een veroorzaker van problemen. Begeleiden van enkele koplopers om te laten zien dat toekomstbedrijven nu al mogelijk zijn.	Creëren van ten minste twee toekomstbedrijven, waarvan een plantaardig en een veehouderij.

Ketens in plantaardige sectoren 	Onderzoek mogelijkheden om plantaardige en dierlijke sector meer met elkaar in contact te brengen rond de thema's mestverwaarding en bodemkwaliteit en tot samenwerking te komen. Daarnaast ook onderzoek naar wijze van stimulering van netwerkvorming en kennisuitwisseling binnen ketens.	Samenwerkingsverbanden voor aan- en afvoer van mineralen en organische stof (op lokaal/regionaal niveau) die bijdragen aan sluiten kringlopen. Overzicht van mogelijkheden voor netwerkvorming/ kennisuitwisseling.

Structurele Werkzaamheden	Beschrijving	Resultaten
Internationalisering	Binnen Noord West Europa zullen meer producten aangeboden worden met een meerwaarde (meer op kwaliteit in plaats van kwantiteit). Samen met onze partners geven we uitvoering aan de internationaliseringsstrategie. We werken samen met relevante regio's in Europa om van elkaar te leren en samen business te ontwikkelen. De bestuurlijke contacten met omliggende regio's in Vlaanderen en Duitsland worden ook ingezet om in Triple Helix verband partnerschappen te ontwikkelen.	• Met triple helix partners wordt een strategie ontwikkeld om kennis en kunde (inter)nationaal te vermarkten • Met ondernemers worden internationale meerwaarde trajecten ontwikkeld. • Samen met ondernemers strategie ontwikkelen voor (deelname aan) internationale foodbeurzen.
LIB 	Laagdrempelig inspireren, verbinden en slim financieren van innovaties vanuit de primaire landbouw.	Ondersteuning van minimaal 30 initiatieven en 4 themabijeenkomsten per jaar
Human Capital 	Versterken inhoudelijke band met onderwijs- en kennisinstellingen, als randvoorwaarde voor innovaties.	De ontwikkeling van meer beroeps- en innovatiegericht opleidingsaanbod.

3.2.5 Circulaire Economie

Hier heeft de provincie vooral een verbindende en stimulerende rol en sluiten we steeds meer strategische allianties met ketenpartijen (bv voerleveranciers, vleesverwerkers, supermarkten).

Project	Beschrijving	Resultaat
Kringlooptoets	De doorontwikkeling van een instrument om effecten op kringlopen zichtbaar te maken.	• KringloopToets • Nieuwe manier van samenwerken
Agrofood plantaardig	Duurzame ontwikkeling plantaardige sector: - Zicht op welke wijze duurzaam bodembeheer in de plantaardige sectoren ondersteund/ gestimuleerd kan worden Mogelijkheden onderzoeken voor afstemming en kennisontwikkeling tussen de belangrijkste tuinbouwgemeenten in West-Brabant vanwege geconstateerde grote verschillen in ruimtelijk beleid (met name voor teeltondersteunende voorzieningen).	Verbetering van de bodemkwaliteit en daardoor een duurzamere teelt met minder input en emissie Samen met sectorvertegenwoordigers en gemeenten enkele afstemmings/uitwisselingsactiviteiten opzetten met als doel waar mogelijk minder verschillen in ruimtelijk beleid
Lokale waardeketens (Perspectieven voor nieuwe waardeketens)	Lokale en regionale initiatieven zijn belangrijk bij het ontwikkelen en zichtbaar maken van nieuwe waardeketens, waarin producenten en consumenten worden verbonden. In het project “Perspectieven voor nieuwe waardeketens in Brabant” ondersteunt de provincie vier lokale supermarktondernemers die de ambitie hebben om de verbinding te maken met lokale en regionale producenten.	• Zichtbare verbinding tussen lokale supermarktondernemers en producenten. • Overzicht van organisatorische en logistieke knelpunten in dit proces, en hun mogelijke oplossingen.
Mestverwaarding	Ontwikkelen van marktgestuurd samenwerkingsmodel met bedrijfsleven dat mestverwaarding mogelijk maakt.	Gezamenlijke agenda met bedrijfsleven waarin rollen en verantwoordelijkheden worden benoemd om samenwerkingsmodel uit te kunnen rollen.
Mestverwerking	Samen met partners een aanpak ontwikkelen die 1. er toe leidt dat Brabant de slag maakt van mestverwerking naar mestverwaarding 2. zorgt dat dit gebeurt in veilige en schone installaties op passende locaties 3. indien nodig borgt dat er geen verdere concentratie van de veehouderij optreedt	• Afspraken met partners • Beleidsnotitie en eventueel aanpassingen in bijv. Verordening ruimte • Deskundigenpanel mestverwerking/-verwaarding.

3.2.6 Verbinden en aanjagen

bij de projecten binnen deze pijler heeft de provincie een verbindende en stimulerende rol, waarbij we vernieuwende werkwijzen inzetten om innovaties aan te jagen. Binnen deze pijler wordt intensief samengewerkt met steeds nieuwe partners, zoals designers, jonge ondernemers en studenten.

Project	Beschrijving	Resultaat
Agrofood en Leisure	Ontwikkeling crossovers Agrofood en Leisure, kandidaatstelling European Region of Gastronomy in 2018.	Agrofood en Leisure wil in 2016/2017 de basis leggen voor vernieuwende agrofoodprojecten die leiden tot meer bezoekers in Brabant. Duurzaam lokaal food op Brabantse cultuurfestivals is een voorbeeld van een dergelijk project. Deze projecten worden ook ingezet voor de wedstrijd Europese regio voor gastronomie 2018.
Transitiearena	Ondersteunen en zichtbaar maken van de transitie. Stimuleren van een andere manier van denken en het binnenhalen en uitwerken van nieuwe inzichten. De resultaten worden gebruikt om te komen tot projecten om de transitie te versnellen. Jonge Agrariers (BAJK) betrekken bij het gesprek over de toekomst van de plantaardige sectoren en de mogelijkheden om innovatie en verduurzaming te stimuleren.	Uitdragen –o.a. aan de hand van concrete projecten en ideeën- van de nieuwe manier van werken aan mensen en partners in het netwerk. Organiseren van één of meerdere gesprekstafels over transitie op lokaal en/of regionaal niveau. Gedragen visie op ontwikkeling plantaardige sectoren en benutting innovatieve ideeën
Vernieuwing door dialoog	In belangenvrije setting concretiseren nieuwe inzichten. Vertalen naar herkenbare en toepasbare oplossingen op lokaal niveau voor ondernemers, bewoners en andere betrokkenen.	Organiseren van diverse projecten gericht op maatschappelijke bewustwording, zoals “De Hamvraag”.
Living Labs	Organiseren van LivingLabs –experimenten (Agri Meets Design en Dutch Design Week, Snoertse Plak, HAS Minor)	Tijdens Agri Meets Design en de Dutch Design Week mensen inspireren om te komen tot vernieuwing van de agrofoodsector. In Deurne wordt in het project

		SnoertsePlak op lokaal niveau samen met betrokkenen gewerkt aan het agrarisch bedrijf van de toekomst. Via onderwijs (o.a. HAS Minor) worden nieuwe ideeën op het gebied van Food en agrarisch ondernemerschap geboren en verder gebracht.

Structurele Werkzaamheden	Beschrijving	Resultaat
Introduceren nieuwe werkwijzen gericht op product- en conceptontwikkeling 	Via Living Labs worden nieuwe werkwijzen geintroduceerd gericht op product- en conceptontwikkeling.	Jaarlijks worden in de hierboven beschreven Living Labs, in samenwerking met partijen, nieuwe werkwijzen toegepast. Op deze manier worden nieuwe producten en/of concepten ontwikkeld gericht op de versnelling van de transitie van de agrofood.
Ondersteuning projecten innovators 	Verbinden van mensen aan projectideeën die bijdragen aan de versnelling van de transitie van de agrofoodsector. Innovators krijgen online (FoodUpBrabant) en via bijeenkomsten het podium.	Jaarlijks worden 4 projectideeën gekoppeld aan mensen die deze verder kunnen helpen. Jaarlijks krijgen minimaal 4 innovators het podium (online en/of via bijeenkomsten).
Versterken Communicatie 	Er wordt een nieuwe website gelanceerd: FoodUpBrabant. Deze website combineert ideeën en initiatieven met de inzet van social media–op een vernieuwende manier- gericht op het verbinden van mensen.	Website en community FoodUpBrabant. De community FoodUpBrabant is gericht op het ondersteunen en aanjagen van de onder 1 en 3 genoemde werkzaamheden.
Verbinden Onderwijs 	Actieve verbinding met onderwijsinstellingen om te komen tot een versnelling van de transitie.	Met de HAS en Helicon wordt middels projecten en Minors samengewerkt aan bewustwording van studenten van hun rol in de transitie van de agrofood.

4 Uitvoeringsaspecten UBA

4.1 Organisatie

De uitvoering van de Uitvoeringagenda Brabantse Agrofood (UBA) is in het afgelopen jaar in een stroomversnelling terecht gekomen. De UBA is van een vooral projectmatige aanpak gegroeid naar programmasturing, vormgegeven in 6 samenhangende pijlers. Elke pijler heeft een trekker met een team van medewerkers uit de provinciale organisatie. De pijlertrekkers vormen, samen met de programmamanager, het kernteam Agrofood.

4.2 Samenwerking tussen de beleidsvelden

In hoofdstuk 3 van de UBA (' wat gaan we doen') staan de projecten die vanuit de UBA geïnitieerd en gefinancierd worden. Aan deze projecten zullen, naast deskundigen op het gebied van agrofood, ook (afhankelijk van het specifieke project) deskundigen van andere beleidsvelden deelnemen. Agrofood-deskundigen zullen ook deelnemen aan diverse projecten die vanuit andere beleidsvelden worden geïnitieerd en gefinancierd. Daarmee wordt het provinciale beleid integraal uitgevoerd.

Deze samenwerking zal op verschillende niveaus plaatsvinden:

1. Niveau van individuele bedrijven. Dit kan gaan om locaties, groei, innovatie van bedrijfsprocessen, maar ook om strikte handhaving op het voldoen aan wet- en regelgeving of het beëindigen van de bedrijfsactiviteiten.
2. Gebiedsniveau. De transitie naar een duurzame en slimme agrofoodsector zal vooral zichtbaar worden in die (delen van) gemeenten waar de juiste energie zit. Bij de gemeente, ondernemers uit de primaire sector en/of innovatieve bedrijven elders uit de keten. Een heel gebied kan naar een hoger niveau worden getild, wanneer doelstellingen van meerdere partijen en vanuit de verschillende beleidsvelden worden samengebracht vanuit een Mutual Gains Approach.

Een dergelijk gebiedsproces zal pas worden opgestart als hiervoor de nodige urgentie bestaat. Dit kan vanuit verschillende partijen komen. Vanuit de provincie (bijvoorbeeld verplaatsen van een bedrijf in het kader van realisatie natuurdoelen), de gemeente (ambitie om toekomstbestendig buitengebied te creëren of urgentie vanuit overlast-gebieden), een samenwerkingsverband (bv rond gebiedsimpuls N69) of bedrijven (behoefte om nieuw te vestigen/uit te breiden in combinatie met bedrijven die eigenlijk willen stoppen/omschakelen). Rollen van en verhoudingen tussen betrokken partijen kunnen verschillen, afhankelijk van waar de grootste urgentie zit. Belangrijke randvoorwaarde is in elk geval dat alle trajecten een positieve bijdrage leveren aan de transitie naar een duurzame landbouw. Een gebiedsproces kan ook een positieve bijdrage leveren aan een groot aantal doelstellingen op andere beleidsterreinen, zoals: realisatie Ondernemende EHS, verbetering natuurwaarden, waterkwantiteit (tegengaan verdroging of juist wateropvangcapaciteit vergroten), waterkwaliteit, vitale bodem, luchtkwaliteit, gezondheid, duurzame energievoorziening, aanpak leegstand (m.n. Vrijkomende Agrarische Bebouwing), ruimtelijke/landschappelijke kwaliteit, leefbaarheid en de lokale/regionale economie.

3. Keten-/systeemniveau. Hierbij zullen meerdere bedrijven uit de agrofoodketen in nauwe onderlinge samenwerking (dat kan zelfs fysiek in elkaars directe omgeving) gezamenlijk innoveren en verduurzamen. Hierbij zal naast de agrofooddoelstelling, vooral winst worden behaald met betrekking tot nieuwe verdienmodellen (economisch perspectief) en milieudoelstellingen. Maar ook kansen op het gebied van bv ruimtelijke/landschappelijke kwaliteit en (duurzame) energie kunnen wellicht worden verzilverd.

De provincie kan bij bovenstaande niveaus verschillende rollen vervullen (kaderstellend, faciliterend, stimulerend) en verschillende instrumenten inzetten. Bijvoorbeeld strikte toepassing van beleidskaders (Verordening Ruimte, BZV, vergunningverlening, toezicht en handhaving) of juist bieden van experimenteerruimte, makel- en schakelwerkzaamheden, fondsen en subsidies en de inzet van grond (kavelruil, pacht)

4.3 Communicatie

Besturen in deze tijd vraagt vooral van het middenbestuur, de provincie, permanente aandacht voor verbinding, voor het activeren, ondersteunen en in positie brengen van anderen. Zeker een majeure uitdaging als het vernieuwen van de Brabantse agrofood kan alleen als het een gezamenlijke inspanning is van velen. De provincie staat daar niet boven, maar staat er middenin.

Communicatie is daarmee een cruciale bouwsteen in de realisatie van de Uitvoeringsagenda.
Op de eerste plaats gaat het dan om intensieve en constructieve communicatie *tussen* de betrokken partners. De transitie naar een slimme, duurzame agrofoodsector in Brabant kan alleen succesvol zijn als alle betrokken in de keten hun verantwoordelijkheid nemen: agrarische ondernemers, voedingsindustrie, retail, kennisinstellingen, overheden, gezondheidsprofessionals en maatschappelijke organisaties. Dat vraagt om onderling vertrouwen, om open verbindingen en de bereidheid elkaar ruimte te geven, maar ook om elkaar aan te spreken op ieders bijdrage.

Implementatie communicatieprogramma
Er is een apart communicatieprogramma UBA opgezet, dat alle zes pijlers van de UBA omvat. Daarin neemt de provincie op de eerste plaats zelf verantwoordelijkheid, door de communicatie over haar eigen rol te intensiveren, duidelijk te maken wat haar ambities zijn en welke bijdrage zij zelf levert. De informatievoorziening hierover zal continu worden geactualiseerd, o.m. op de website van de provincie en de eigen media. Het bestuur zal ook haar verantwoordelijkheid nemen in het uitdragen en toelichten van de provinciale inspanningen. Daarbij wordt actief de verbinding gezocht met andere provinciale beleidsprogramma's, o.m. in economie, natuur, milieu en water. Voor de tweede helft van het jaar is een grote manifestatie in voorbereiding, met als werktitel 'De stand van Brabant' waar de provincie iedereen in Brabant die zich inzet voor de transitie een podium biedt en binnen- en buitenwereld kunnen zien wat de voortgang is en welke stappen de spelers inmiddels hebben gezet en welke ontwikkelingen we in de toekomst verwachten.

Gemeenschappelijk communicatieplatform,
Daarnaast ontwikkelen we in 2016 met alle partners in de transitie een *gemeenschappelijk communicatieplatform*, met onder meer een Brabant–brede website die zichtbaar maakt, hoe het staat met de voortgang van de transitie. Daar zullen zij de talrijke projecten en initiatieven presenteren die overal in Brabant worden opgezet en uitgevoerd: de innovatieprojecten, de initiatieven tot kringloopsluiting, de lokale oplossingen van knelpunten in overlastgebieden et cetera. Alles in een interactieve Agrofood – kaart van Brabant. Op die manier hopen provincie en partners ook degenen die nog niet zijn aangehaakt, te inspireren om deel te nemen aan de vernieuwing. De provincie heeft voor dat laatste ook zelf verantwoordelijkheid genomen door het instellen van de Agrofoodpluim. Dit is een provinciale aanmoedigingsprijs voor innovatieve ondernemers in de keten en mensen of organisaties die zich bijzonder inzetten voor de transitie. Daarmee zet de provincie koplopers in de schijnwerpers en wil zij anderen activeren om de weg van vernieuwing in te slaan. De Agrofoodpluim wordt maandelijks uitgereikt.

Communitybuilding
Binnen de pijler Verbinden en Aanjagen heeft communicatie een bijzondere betekenis. Daar bieden we al die mensen die willen werken aan nog verdere vernieuwing van de agrofood, ook buiten de gebaande paden, een platform. Naast diverse labs, events en dialoogsessies zal hier een nieuwe internet- community worden opgezet, #FoodUp. Daar kan ieder die op persoonlijke titel wil meedenken over en meewerken aan deze beweging aan deelnemen. #FoodUp is een onafhankelijke beweging, waar ruimte heerst om nieuwe wegen te vinden, ook onconventionele.

4.4 Monitoring en Evaluatie

Evaluatie
In 2019 wil de provincie een evaluatie van de UBA in het kader van artikel 217a van de provinciewet uitvoeren. Daarmee willen wij zicht krijgen op de efficiëntie en de effectiviteit van de uitvoering van de agenda in relatie tot onze ambitie om tot de meest innovatieve, duurzame en slimme agrofoodregio van Europa te horen.
De resultaten van de evaluatie zullen ook een belangrijke input vormen voor het volgende Bestuursakkoord. Mede op basis hiervan kan worden bezien welke provinciale inzet voor Agrofood in de volgende bestuursperiode wenselijk is.

Als basis voor de evaluatie zullen wij in het voorjaar van 2016 de Nulsituatie vastleggen. Belangrijk aandachtspunt daarbij is de bepaling van de hiervoor meest geschikte indicatoren. Dit zullen wij doen in samenhang met Innovatieprogramma Brabantse Agrofood. De Midtermreview in 2017 levert informatie op voor een mogelijke tussentijdse bijsturing van de UBA.

Monitoring ontwikkelingen veehouderij
Het afgelopen jaar hebben wij grote stappen kunnen zetten bij de automatisering van de rapportage over ontwikkelingen in de veehouderij. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de ontwikkeling van bedrijven, emissie van ammoniak en fijnstof en de mate van geurbelasting van door veehouderijen. Vanaf het voorjaar zal deze informatie beschikbaar komen via de website. De beschikbare informatie zal – voor zover relevant - ook input vormen voor de Nulsituatie en de Midtermreview.

Procesmonitoring en - verantwoording
De provincie is één van de radertjes in het transitieproces. Het succes in processen waarin meerdere partners coöperatief samenwerken is moeilijk af te lezen uit harde, direct meetbare indicatoren. Samen met onze partners zullen we dus een nieuwe manier moeten vinden waarmee we naar elkaar en naar ieders achterban op een voor het proces relevante manier verantwoording over de voortgang kunnen afleggen.
Samen met de partners willen wij een methodiek ontwikkelen hoe wij – op operationeel niveau – zicht kunnen houden op de voortgang van de stappen (van de trap) en wat deze opleveren voor Brabant Quality. Hiermee willen wij met de partners en ieders achterban op een voor het proces relevante manier verantwoording over de voortgang af kunnen leggen.

Tussentijdse rapportage
Tussentijdse rapportage over de voortgang van de UBA en de resultaten van de projecten vindt plaats via de reguliere jaarstukken. In de - nog uit te werken - begrotingswijziging worden de prestaties en de bijbehorende indicatoren benoemd. Uiteraard zullen wij regelmatig bezien of deze wel in voldoende mate bijdragen aan onze ambities. Wanneer het nodig of wenselijk is zullen wij nieuwe projecten toevoegen of oude aanpassen.

Zicht op transitie Brabantse Agrofood

Het is belangrijk om aan alle Brabanders te kunnen laten zien waar Brabant staat in haar transitie naar een duurzame en slimme agrofoodsector. Dit doen we in elk geval op de volgende manieren:

- We ontwikkelen in 2016 samen met onze partners een digitale (en interactieve) kaart van Brabant waarop de verduurzaming van en innovaties binnen de gehele agrofoodketen zijn aangegeven. Zo wordt niet alleen zichtbaar hoe de primaire sector zich verduurzaamt, maar ook welke belangrijke innovaties in de rest van de keten worden gerealiseerd.

- Daarnaast houden we jaarlijks met onze partners een symposium waar bezoekers kunnen horen, zien en beleven hoe de transitie verloopt, welke successen er al geboekt zijn, aan welke innovaties wordt gewerkt en welke ontwikkelingen die nu nog onrealistisch lijken in de (nabije) toekomst wel haalbaar zullen zijn.

4.5 Verdeling Middelen Bestuursakkoord

Voor de jaren 2016 t/m 2019 is € 31miljoen beschikbaar vanuit het Bestuursakkoord van mei 2015, waarbij 4% benut wordt voor dekking apparaatskosten. In de begroting van 2016 zijn 8,7 miljoen opgenomen voor met name de overlastgebieden en het innovatieprogramma. Op basis van de resultaten van de consultatieronde wordt het definitieve voorstel voor de meerjarenbegrotingswijzigingen opgesteld en ter vaststelling voorgelegd aan Provinciale Staten.

4.6 Risico's

Wordt na de consultatieronde ingevuld.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Terugblik
Bijlage 2: Overzicht totstandkoming beleid “Transitie naar Zorgvuldige Veehouderij”
Bijlage 3: Strategische kaders
Bijlage 4: Ontwikkelingen Veehouderij

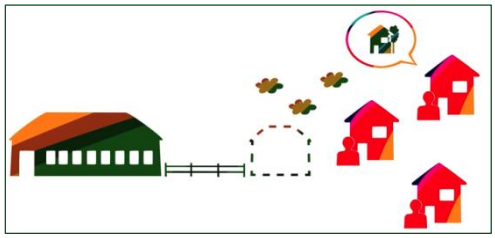
Bijlage 1: Terugblik

Samenvatting

De uitvoering van de UBA is in het afgelopen jaar in een stroomversnelling terecht gekomen. De verschillende programmaonderdelen zijn beter op elkaar afgestemd en projecten hebben een duidelijkere focus gekregen. De aandacht is intussen verschoven van de meer traditionele (kade stellende) taken van de provincie naar het ontwikkelen en innoveren.
Steeds meer nieuwe partijen sluiten aan bij het proces en onder de "oude" partijen ontstaat steeds meer draagvlak.

Waarop kan de provincie trots zijn?

Aanpak overlast werkt

Gemeenten hebben begin 2014 de opdracht op zich genomen om overlast aan te pakken. In veel gevallen wordt dankbaar gebruik gemaakt van het urgentieteam dat in opdracht van de Provincie, gemeenten, ZLTO en BMF betrokkenen ondersteund. Intussen is het urgentieteam op 62 plekken in 23 gemeenten actief betrokken. De wellicht belangrijkste ontwikkeling is, dat op diverse plaatsen gemeente, boeren en omwonenden de dialoog zijn gestart om lokale knelpunten op te lossen. Daar waar verhoudingen verstoord zijn kost dat veel tijd en is professionele begeleiding nodig. Het resulteert in een situatie waarbij betrokkenen zelfmedeverantwoordelijkheid dragen voor een oplossing. Het bespreekbaar maken van de problemen en de intensiteit van de trajecten leidt daarnaast tot een intrinsieke motivatie bij betrokkenen om te voorkomen dat in de toekomst nieuwe problemen ontstaan. Die motivatie dat het anders moet en kan helpt bij het omvormen van de Brabantse Agrofoodsector.

Beleidsinnovatie: De Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (BZV)

De BZV is een belangrijk instrument om de basis op orde te krijgen én te werken aan het losweken van vastgeroeste patronen. Met de BZV kan een ondernemer uitbreidingsruimte verdienen door duurzaamheids- en innovatiepunten te verzamelen. Op deze wijze wordt het welzijn van mensen en dieren, een duurzame leefomgeving en de productie van gezond voedsel bevorderd en daardoor een win-win voor agrariër én omgeving gecreëerd. Daarnaast prikkelt het alle betrokkenen om op een fundamenteel andere, duurzame manier naar de ontwikkeling van veehouderijbedrijven te kijken.
Het Panel Zorgvuldige Veehouderij is sinds eind 2014 operationeel. Het geeft onafhankelijk advies over kansrijke en innovatieve bedrijfsconcepten die niet altijd in de afgesproken kaders passen. Intussen zijn drie aanvragen door het Panel beoordeeld, waarvan twee positief.

Innovatieprogramma Agrofood komt op stoom

Netwerkorganisatie opgericht

Er is een netwerkorganisatie opgezet waarin intermediaire organisaties met belang in de agrofoodcluster goed met elkaar samenwerken om ondernemers te ondersteunen in het innovatieproces om te komen tot uitvoerbare initiatieven.

Betrokken partijen zijn BOM, Agrifood Capital, Food Tech Brainport, ZLTO, LIB, BZW, Ondernemerslift+, REWIN, en de Kamer van Koophandel. Samen met deze regionale partners werken wij in toenemende mate samen met andere relevante Agrofood regio's binnen Europa. Binnen het innovatieprogramma zijn rondom de pijlers Food and Health en Biobased economy triple helix samenwerkingsverbanden, zgn. kernteams, ontstaan die innovaties binnen de pijler Verbinden en aanjagen.

Makel- en Schakelwerkzaamheden

Gefinancierd door de provincie hebben het BOM, Agrifood Capital, Food Tech Brainpoort en LIB (financiering samen met ZLTO) intussen ruim twintig clusters/proeftuinen en ruim zestig bedrijven begeleid om innovatieprocessen tot stand te brengen. Zowel de bedrijven als initiatieven zijn divers van aard, het gaat om kleine en grote bedrijven en incrementele en radicale innovaties. Vijf nieuwe business clusters en proeftuinen zitten al in de uitvoeringsfase. Het gaat hier onder andere om toegepast onderzoek naar duurzame eiwitproductie uit insecten dat leidt tot systeeminnovatie (Insect Centre), productinnovatie in de voedingsindustrie (Fortified Food Coatings) en innovatie op technologisch gebied (Centrum voor milde Scheidingstechnologie op Food Tech Brainport).

Agrofoodpluim uitgereikt

Om vernieuwing te stimuleren en innovatieve ondernemers aan te moedigen heeft de provincie de Agrofoodpluim in het leven geroepen. Daarmee geven we hen een platform en sterken hen in de transitie, die immers lang niet altijd eenvoudig is. Maandelijks geeft de provincie een schouderklopje aan een onderneming/organisatie die zich onderscheidt in verduurzaming en/of innovatie. In 2015 werden de eerste zes pluimen uitgedeeld aan uiteenlopende ondernemingen.

De Agrofoodpluim is in 2015 uitgereikt aan:

- Kaasboerderij 't Bosch
- Oirschot Organics
- Melkveebedrijf De Regte Heijden
- Veredelingsbedrijf Rijk Zwaan
- Varkenshouderij Heyde Hoeve
- Suiker Unie

Landbouw Innovatie Noord-Brabant (LIB)

LIB is een samenwerkingsverband van de provincie en de ZLTO met als doel het bevorderen van een duurzame en in de maatschappij verankerde land- en tuinbouw. LIB is eind 2014 extern en onafhankelijk geëvalueerd voor de periode 2011 – 2014. Daarbij is ook gekeken naar de periode sinds de start van LIB in 1995. De belangrijkste conclusies van de evaluatie zijn (zie ook de film van 16 minuten waar de evaluatoren (professoren Grin en Schot) samen met de betrokken ondernemers een impressie geven):

- De taakdoelstellingen van LIB zijn ruimschoots gerealiseerd (jaarlijks ruim 30 innovatieve projecten en 4 themabijeenkomsten die ertoe doen) waarbij blijkt dat LIB is een kosteneffectief instrument is met toegevoegde waarde;
- LIB is waardevol voor transitie van de Landbouw, en de ervaringen, netwerk, successen en werkwijze van LIB verdienen in de toekomst een nog bredere inzet voor de transitie- en innovatie-opgave Brabant Agrofood 2020.

Foodlog

Er zijn tal van initiatieven genomen om beweging te krijgen in de gesprekken over verduurzaming en innovatie in de sector. Want het is de ambitie om ook verrassende platforms te creëren en nieuwe groepen aan te spreken en te verleiden zich bij de transitie aan te sluiten. Een goed voorbeeld is het foodlog-debat dat in oktober is gehouden rond de transitie in de varkenssector: "Hoe maak je omfietsvarkens?" Want als het lukt om met minder varkens meer te verdienen, welke effecten zal dat kunnen hebben op de Brabantse varkenshouderij en de relatie tussen de boer en zijn directe omgeving? Het foodlog - debat laat zien dat steeds meer partijen hun verantwoordelijkheid nemen. En dat met creativiteit en de bereidheid tot samenwerken heel veel mogelijk is.

Meer commitment en samenwerking

Steeds meer partijen nemen hun verantwoordelijkheid zoals gemeenten, de agrarische sector zelf (o.m. via de ZLTO), de Brabantse milieubeweging (o.m. de BMF), hogescholen en kennisinstellingen. Nieuwe groepen – zoals ontwerpers – hebben zich aangesloten bij de discussie en leveren nieuwe innovatieve ideeën en onverwachte oplossingen en uitdagende discussiebijdragen op (bijvoorbeeld AgriMeetsDesign). Dit sluit aan op onze ambitie permanent en effectief aandacht te besteden aan verbinding en het activeren en in positie brengen van anderen.

Wat kan beter?

Omgevingsbewustzijn bevorderen
Vanuit de ervaringen van het urgentieteam wordt geconstateerd dat er een gebrek is aan omgevingsbewustzijn. Dat geldt voor vergunningverleners toezichthouders en handhavers, maar ook voor agrarisch adviseurs, boeren en omwonenden. Nagenoeg alle overlastsituaties waar het urgentieteam bij betrokken is zijn legaal vergunde situaties. Toch is het woon- en leefklimaat op die plaatsen soms ernstig verstoord. Natuurlijk is het dan goed om nog eens naar de bestaande regelgeving te kijken, maar het gaat ook om de wijze waarop met de regels wordt omgegaan.

Is het wel verstandig om op die plek een vergunning aan te vragen? Wat is het effect voor de omgeving? Zijn er mogelijkheden om een andere keuze te maken of kunnen er maatregelen genomen worden om overlast te voorkomen? Is er direct contact met betrokkenen om dat soort vragen bespreekbaar te maken? Naast de vraag of een vergunning verleend kan worden is ook de vraag relevant of het wenselijk is om een vergunning te verlenen. Zijn er ook argumenten om hem niet te verlenen? Daarnaast zijn er situaties waarvoor het erg wenselijk is om een vergunning te verlenen ten behoeve van innovatieve ontwikkelingen. In beide gevallen zal een afvinklijstje niet voldoen en is kennis en inzicht van de situatie in brede zin noodzakelijk.

Voortgang per Pijler

Heldere Kaders

Wat gaat goed?

Handreikingen voor uitvoering VTH-taken gereed
Vanuit de pijler Heldere Kaders werkt de provincie samen met haar partners binnen het Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht (BPO) aan de bevordering van een goede uitvoering van het beleid rond de transitie. In 2015 werkte men samen aan het Speerpunt Transitie Zorgvuldige Veehouderij. In 2016 gaat men hiermee door.
In 2015 heeft het zwaartepunt gelegen op het gezamenlijk ontwikkelen van handreikingen voor vergunningenverlening, toezicht en handhaving, zodat deze soepeler kunnen verlopen. Twee handreikingen zijn intussen afgerond:
Handreiking vergunningverlening en bestemmingsplan (Vr2014/BZV)
Brabantbrede toezichtsaanpak Vr 2014 – BZV
Daarnaast zijn uitwisselingsbijeenkomsten voor bestuurders en ambtenaren georganiseerd.

De Handreiking Veehouderij en Gezondheid wordt voorjaar 2016 afgerond. Daarmee leveren we een stevige bijdrage aan het op orde brengen van de basis.
Deze handreiking helpt gemeenten bij het omgaan met gezondheid in beleid en bij de vergunningenverlening. De provincie heeft de handreiking met menskracht gefaciliteerd en is ook betrokken geweest bij de pilot door gemeenten en de GGD's. Het Rijk overweegt de opstelling van een vergelijkbaar document waarbij de Brabantse handreiking als input wordt gebruikt.

BZV-regeling 1.1 in werking, BZV 1.2 in uitwerking

Op 15 juli 2015 heeft de Provincie de BZV 1.1 vastgesteld. Deze versie is, net als de voorgaande een gezamenlijk product van de partners en de provincie. Deze sluit aan op actuele ontwikkelingen met betrekking tot certificaten, gezondheid, energie, brandveiligheid en de wettelijke eisen voor ammoniak en fijnstof. Er is intussen ook een gestandaardiseerde digitale vragenlijst ontwikkeld, die ondernemers moeten invullen bij de aanvraag van een vergunning.

Ketenpartijen zijn bezig om nieuwe concepten te ontwikkelen zoals het Varken van Morgen en de Kip van Morgen. Deze partijen streven hiermee naar een verdere verduurzaming van de keten. De BZV probeert deze ontwikkelingen te stimuleren. Wij hebben de ketenpartijen benaderd en proberen met deze partijen gelijk op te trekken.

Op 15 december 2015 hebben GS het ontwerp van BZV 1.2 vastgesteld, hierin wordt voorgesteld om de score van enkele certificaten te wijzigen en om voor pluimvee drie perspectiefvolle technieken in de BZV op te nemen die uitstoot van fijnstof verminderen.

De Stand van Zaken betreffende de aanvraag van vergunningen kan worden ingezien via:
https://bzv.brabant.nl/openbaar/

De uitgebrachte adviezen van het Panel Zorgvuldige Veehouderij zijn in te zien op http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/platteland/agrofood-in-brabant/agrofood-wet-en-regelgeving/brabantse-zorgvuldigheidscore-veehouderij-(bzv)/panel-zorgvuldige-veehouderij-noord-brabant.aspx

Samenwerking met het Rijk/IPO versterkt

De provincie heeft een input geleverd aan o.a. de wijziging van het (Rijks-) besluit emissiearme huisvesting en werkt actief mee aan de evaluatie van de Wet geurhinder en veehouderij. Intussen is ook het overleg met het Rijk over de nieuwe Omgevingswet en de daaronder hangende uitvoeringsregelingen in gang gezet. De rechtstreekse contacten met het Rijk zijn op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau geïntensiveerd.

Binnen het Interprovinciaal Overleg (IPO) wordt de denklijn van de provincie Noord-Brabant steeds meer door andere provincies gedragen.

(Mede-) Ontwikkeling nieuw beleid

De provincie heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de vaststelling van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) door het Rijk en heeft de eigen Verordening stikstof geactualiseerd per 1 juli 2015 en een beleidsregel vastgesteld, niet direct gericht op het bereiken van de transitie maar wel belangrijk als 'pas op de plaats' om een verdere belasting van gebieden te voorkomen.

Wat kan beter?

Optimalisering samenwerking met het Rijk en gemeenten

De provincie heeft de behoefte om de provinciale ambities nog beter door vertaald te zien in de Rijks- en gemeentelijke ambities. Ook wenst de provincie meer invloed bij het Rijk bij aanpassing van wetgeving. Er is weliswaar veel contact met het Rijk, maar dit levert nog maar beperkt resultaat op.

Beeldvorming en Draagvlak BZV

Het is niet altijd bij iedereen duidelijk wat de BZV precies betekent. Daarbij bestaan er nog misverstanden over de mate van keuzevrijheid en de relatie met de VR 2014.

Gezondheid

Wat gaat goed?

Kennisplatform Humane Gezondheid en Veehouderij opgericht
De provincie heeft de instelling van het Kennisplatform Veehouderij en Humane Gezondheid sterk ondersteund. Hieraan is met alle partijen gezamenlijk gewerkt (http://www.kennisplatformveehouderij.nl/). De provincie hecht hier grote waarde aan omdat het leidt tot gedeelde inzichten én tot nieuwe coalities. In het platform delen betrokkenen wetenschappelijke informatie en gaan zij na of daaruit een gemeenschappelijke standpunt kan worden geformuleerd. Zo wordt een bijdrage geleverd aan het publieke debat en kan het maken van (beleids-)keuzes worden gefaciliteerd. Ook worden handelingsperspectieven verwoord voor betrokkenen. Onderzoek rond thema's waar de kennis onvoldoende is wordt benoemd. Met als resultaat één gezamenlijk signaal over gezondheid waardoor vertrouwen toeneemt en transitie eerder een kans krijgt.

Project maatregelen voor gezondheid ketenkwaliteitssystemen (BZV)
Dit project is een schoolvoorbeeld van "One-Health" samenwerking. De GGD en de ZLTO hebben samen aan dit project gewerkt. Dit project heeft geleid tot een aanpassing van de BZV. En in het eindrapport zijn een aantal "One-Health" acties benoemd die nader uitgewerkt gaan worden. Deze acties zijn gericht op het verminderen van gezondheidsrisico's voor de omgeving door je te richten op de gezondheid van de dieren (o.a. antibioticagebruik) .

Positie provincie bij rijk en gemeenten versterkt
De provincie heeft haar positie bij het Rijk en bij de gemeenten kunnen versterken. Zo zijn de problemen rond het geurmodel in beeld bij het Rijk en worden deze onderzocht. Ook is de provincie veelvuldig betrokken bij allerlei onderzoeken bij het Rijk. Deels faciliteert de provincie deze onderzoeken.

Wat kan beter?

Helder en gedeeld beeld over gezondheidsrisisco's van de veehouderij nodig
De meningen over gezondheidsrisico's van de veehouderij lopen sterk uiteen. De één vindt dat het slechts een kwestie van tijd is voordat wetenschappelijk wordt bewezen dat sprake is van een groot risico. De ander vindt de gezondheidsrisico's door de al genomen maatregelen laag en meer dan acceptabel. Deze onzekerheid leidt er toe dat het onderwerp gezondheidsrisico in de discussie rond de toekomst/transitie van de veehouderij een grote rol speelt. Het Kennis platform is een flinke stap voorwaarts, nu moet er mee aan de slag worden gegaan, zodat een gedeelde opinie over de gezondheidsrisico's ontstaat.

Aanpak Overlast

Wat gaat goed?

Verbeterplannen in uitwerking
Het urgentieteam veehouderij is bij de aanpak van de meeste overlastsituaties betrokken. Het team komt tot het volgende overzicht. In 28 situaties wordt het gesprek (de dialoog) georganiseerd. In 22 situaties wordt concreet gewerkt aan een verbeterplan en in 3 gevallen is het verbeterplan gereed. Een verbeterplan is pas gereed als alle betrokkenen het er over eens zijn en de eventuele kosten gedekt zijn. De lopende trajecten geven het volgende beeld van de oplossingsrichtingen:

Aantal	Mogelijke Oplossingsrichting
17	Onderlinge afspraken over communicatie en gedrag
7	Grote aanpassingen aan het bedrijf zoals het plaatsen van luchtwassers
21	Beëindigen of verplaatsen van een bedrijf of burgerwoning

Voorkomen van nieuwe knelpunten
Knelpunten leiden soms tot verstoring van het maatschappelijk evenwicht in een buurtschap en oplossingen kosten soms veel energie en geld. Het bespreekbaar maken van die problemen leidt tot een intrinsieke motivatie bij betrokkenen om er voor te zorgen dat er geen nieuwe problemen kunnen ontstaan. Binnen verschillende gemeenten leidt dat tot een fundamentele discussie over de huidige werkwijzen en beleid en de veranderingen daarin.

Gedeelde Verantwoordelijkheid
Het collectieve opdrachtgeverschap (Provincie, BMF, gemeenten en ZLTO) van het urgentieteam geeft niet alleen het team een sterke positie om haar werk te doen, maar het zorgt er ook voor dat er gezamenlijke verantwoordelijkheid genomen wordt om daar waar nodig bij te sturen.

Wat kan beter?

Versterking Omgevingsbewustzijn nodig
Ervaringen vanuit het urgentieteam worden actief gedeeld met medewerkers en bestuurders van betrokken organisaties. Een van de belangrijkste constateringen is dat er bij boeren, maar vooral ambtenaren die zich bezig houden met VTH taken een gebrek is aan omgevingsbewust handelen. Mensen moeten leren kijken: Wie is mijn omgeving, welk effect heeft mijn handelen en hoe kan ik negatieve effecten voorkomen? Doe je dat niet, dan kunnen ook legaal vergunde situaties overlast blijven veroorzaken.

Innovatie

Wat gaat goed?

Aansluiting aan Europese programma's
Een pro-actieve rol van de provincie ook in nationaal en Europees verband proberen we inhoud te geven door zo goed en slim mogelijk aan te sluiten op de beschikbare Europese regelingen. In 2015 is de testfaciliteitenregeling Innovatie Agrofood opengesteld. Deze is gekoppeld aan zowel POP als OP-Zuid. Doel van de regeling is het stimuleren van bedrijven en kennisinstellingen om hun testfaciliteiten beschikbaar te stellen voor MKB bedrijven.
In de eerste call OP-zuid is één aanvraag voor een testfaciliteit Innovatie Agrofood en twee andere Agrofoodprojecten gehonoreerd. De verschillende programma's binnen Interreg hebben in totaal zeven goedgekeurde projecten opgeleverd. Verder zijn er nog twee aanvragen ingediend voor Interreg Europa (ERG en STRING). Op basis van de eerste ervaringen is er met de Agrofood partners een evaluatie gehouden over de Europese programma's. Dit heeft ertoe geleid dat afspraken zijn gemaakt om op gebied van Agrofood binnen Brabant/ Zuid-Nederland meer te gaan samenwerken.

Brabant in internationaal perspectief
Samen met de regionale partners, is een internationaliseringsstrategie ontwikkeld voor Agrofood. Op basis van onderzoek is in beeld gebracht wat relevante (Europese) regio's zijn waar samen business mee ontwikkeld kan worden en of waar wederzijds van elkaar geleerd kan worden. Deze

samenwerkingen worden veelal (mede) gefinancierd door EU programma's. Zo is naar aanleiding van het werkbezoek aan Emilia Romagna (Noord Italië) in oktober 2014 samen met andere EU regio's (o.a. Midden Denemarken en NW Spanje) een aanvraag ingediend binnen Interreg Europe. Daarnaast worden de bestaande relaties met Vlaanderen en de nabij gelegen Bundeslaender versterkt.
Op basis van de contacten die tijdens de verkenningsmissie Agrofood (november 2014) naar Jiangsu (China) zijn gelegd, wordt invulling gegeven aan een vervolg. De eerste contracten zijn getekend en in triple helix wordt hier verder invulling aan gegeven.
Verder is een internationaliseringsstrategie ontwikkeld voor Agrofood die we samen met onze partners en triple helix partijen gaan uitvoeren.
Tot slot wordt momenteel op basis van de ervaringen op de internationale Private Label food beurs in Amsterdam, de PLMA beurs, op verzoek van het bedrijfsleven gezamenlijk een strategie ontwikkeld op welke wijze Brabantse bedrijven actief kunnen zijn op andere internationale food beurzen.

Stimuleren en inspireren van ondernemers
Eind 2014 en begin 2015 hebben drie grote themabijeenkomsten plaatsgevonden. Doel van deze businessdagen is het inspireren en stimuleren van de Brabantse MKBers anders en innovatiever te ondernemen. Het gaat om de bijeenkomsten Agrofood and Technology, Business dag Food for Health en de Biobased Business Dag Oost-Brabant.
Daarnaast zijn nog zeven kleinere bijeenkomsten gehouden op de cross-over Agrofood - High Tech.

Wat kan beter?

<u>Intensivering van de makel- en schakelactiviteiten</u>
Zodat nog meer innovatieve initiatieven en keten geïntegreerde concepten uitvoeringsrijp gemaakt kunnen worden en voor financiering in aanmerking komen. Zo willen we binnen de doelgroep van het Innovatieprogramma de activiteiten nog sterker richten op zogeheten 'systeembedrijven/-concepten', d.w.z. koplopers/concepten die geïntegreerde oplossingen bieden met mogelijkheid tot creatie van exportwaarde (bijv. Rondeel-ei concept of concepten voor eiwit-transitie) en op opschaling.

<u>Extra stimulans voor klantwaarde/marktinnovatie en Ondernemen in Lokale Netwerken</u>
Ondernemers en kennisinstellingen stimuleren om met vernieuwende initiatieven op de kernthema's Klantwaarde/Marktinnovatie en Ondernemen in Lokale Netwerken te komen. We op deze thema's in de markt tot nu toe niet zoveel initiatieven.

<u>Aanvullende ondersteuning vanuit een keten geïntegreerde benadering</u>
Het is belangrijk de innovatieagenda nog sterker te verbinden met de acties die breder vanuit de agrofoodcluster worden ingezet op het transitieproces, bijv. als het gaat om de ondersteuning van koplopers en het aanpakken van specifieke cases. Aanvullende ondersteuning willen wij vooral richten op het vergroten van de investeringsruimte voor innovatie bij agrarische ondernemers. Door een juiste selectie van demonstratieprojecten in de primaire sector, waar volggedrag door extra investeringsruimte leidt tot rendabelere bedrijfsvoering, ontstaat een vliegwielwerking (early adopters, early majority, etc.). Hierdoor zal geleidelijk aan het hele systeem onomkeerbaar veranderen, uitmondend in de zo gewenste waarde verhogende systeemverandering van de sector als geheel.

<u>Vooral initiatieven vanuit de verwerkingsindustrie in ontwikkeling</u>
Afgelopen jaar was er minder aandacht bij het stimuleren van de transitie in de primaire sector, waardoor het aantal innovatieve initiatieven nog beperkt is.

Meer aandacht voor Kennisstructuur en Community building & gezamenlijke Communicatie nodig
Het onderwijs is nog beperkt betrokken bij het Innovatieprogramma en communicatie over het Innovatieprogramma gebeurt nog vooral vanuit de provincie. Door gezamenlijke inzet op communicatie kan de bekendheid van mogelijkheden van het programma bij de marktpartijen nog verder worden verbeterd.

Circulaire Economie

Wat gaat goed?

Het lukt om de partijen waaronder individuele marktpartijen op een nieuwe constructieve manier met elkaar om de tafel te krijgen, als het onderwerp er maar toe doet, toekomstgericht is en er toekomstgericht wordt gewerkt. Belangen vallen dan samen. Het zoeken voor oplossingen van de eigen problemen kan dan samenvallen met het helpen van de ander om zijn probleem op te lossen. Dit werkt het beste onder leiding van een onafhankelijke partij. De manier van werken bij de Kringlooptoets is daar een voorbeeld van.

KringloopToets
Duurzame voedselproductie vereist zorgvuldige omgang met nutriënten en met organische stof. De KringloopToets is ontwikkeld om inzichtelijk te maken hoe deze zich in voedselketens bewegen en wat de effecten zijn van praktijk- en beleidsmaatregelen op verliezen van nutriënten en organische stof uit de kringloop. Hierbij maakt de toets onderscheid tussen effecten op de kringloop op een bedrijf en effecten op kringlopen elders in Nederland, Europa en de wereld. Daarnaast brengt de toets de gevolgen van deze maatregelen voor de bodemvruchtbaarheid, het milieu en de economie in beeld. De KringloopToets is daarmee een hulpmiddel voor bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties om de effecten van maatregelen in beeld te brengen en objectief te beoordelen. De KringloopToets is ontwikkeld door Wageningen UR Livestock Research in opdracht van een werkgroep bestaande uit de provincie Noord-Brabant, de Nederlandse Vereniging Diervoeder Industrie (Nevedi), Natuur en Milieu, het ministerie van Infrastructuur en Milieu, het ministerie van Economische Zaken, de Brabantse Milieu Federatie en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.
De werkgroep KringloopToets heeft niet alleen een bruikbaar instrument opgeleverd maar vooral ook de deelnemende partijen een gemeenschappelijke taal en uitgangspunt gegeven. En dat draagt direct bij aan het realiseren van nieuwe coalities met (deels) nieuwe partners die voor de transitie onontbeerlijk zijn.

Wat kan beter?

Zichtbaarheid resultaten en provinciale betrokkenheid provincie bij Circulaire Economie
De provincie is op allerlei manieren betrokken bij activiteiten betreffende de realisatie van een circulaire economie. Het is wenselijk de resultaten hiervan en de provinciale rol hierbij beter zichtbaar te maken.

Verbinden en Aanjagen

Wat gaat goed?

Actieve provincie onontbeerlijk voor versnelling transitie
Het besef groeit dat een actieve provincie onontbeerlijk is om binnen de bestaande Brabantse netwerken de transitie naar een duurzame en slimme agrofood te versnellen. Dit vraagt een goed inzicht van welke partijen – en vooral ook personen – binnen die netwerken een waardevolle bijdrage kunnen

leveren en welk potentieel aan marktkansen aanwezig is waarop diezelfde partijen en personen met elkaar verbonden kunnen worden.

Zo zijn nieuwe allianties ontstaan, zoals een groep boeren die onder de naam "Goed Boeren" samen optrekken naar de verduurzaming van hun bedrijfsvoering. Daarnaast is er een groep van 9 jongeren die meedenkt over de te nemen transitiestappen in de agrofoodsector. Zij denken daarbij op een vernieuwende manier na langs de lijnen grootschalig-intensief en kleinschalig-familiebedrijf in relatie tot de inpasbaarheid in het Brabantse landschap.

Ook zijn er vanuit deze pijler koppelingen gemaakt met nieuwe mensen en partijen, zoals bij Agri Meets Design. Tot slot wordt op lokaal niveau concreet gewerkt aan het ontwikkelen van nieuwe ideeën, zoals bij de SnoertsePlak (duurzaam landbouwbedrijf onder de naam 'Boerderij van de Toekomst') Ook via internet en sociale media ontstaan er nieuwe communities en raken steeds meer mensen actief betrokken bij het thema Agrofood.

Andere' werkwijzen zijn ontwikkeld en toegepast
Voor het versnellen van de transitie is actief samengewerkt met het (agrarisch) onderwijs (HAS, Helicon, NHTV en Avans). Een voorbeeld hiervan is de organisatie van het Foodlog Vleesdebat, de samenwerking met de Design- Academie en de HAS Minor.

Voorbeeld: HAS Minor

Voor deze Minor is binnen de HAS verbinding tot stand gebracht met het deel van het docententeam dat met het oog op de agrofoodtransitie ook nadrukkelijk op zoek is naar nieuwe methodes en samenwerking. Dit resulteerde in het najaar van 2015 in het lesprogramma Wereldwijde Voedseldialoog, waarbij gedurende tien weken 60 studenten vanuit de laagbouw van het Provinciehuis (omgedoopt tot FoodlabBrabant) twaalf opdrachten uitvoerden.

Voorbeelden hiervan zijn de verdere conceptontwikkeling van het Vershuys en de stadskas "De Kazerne" in 's-Hertogenbosch, het versterken van de communicatie rondom de Snoertse Plak (Boerderij van de Toekomst) en het laden-positioneren van het vleesconcept Brabantse Quus (botloze spareribs, groente-vleesdrank tbv sporters en senioren).. De Minor bleek in zijn eindresultaat een succesvol voorbeeld van het bieden van een nieuw podium, in dit geval aan een enthousiaste groep jonge mensen die het denken over Agrofood in Brabant verder willen brengen.

In totaal zijn twaalf projectgroepen aan de slag gegaan in het FoodlabBrabant op het Provinciehuis in Den Bosch. Deze projectgroepen zijn inhoudelijk begeleid door hun opdrachtgevers, een twaalftal bedrijven die in de totale agrofoodketen bezig zijn met transitie. De ideeën, concepten en producten dragen bij aan een agrofoodsector die goed is voor mens, dier en milieu.

Nieuwe input leidt tot nieuwe inzichten transitie Agrofood
De opdracht Aanjagen en Verbinden heeft ook een vertaling naar het binnenhalen van nieuwe, verfrissende inzichten. Die zijn vaak specifiek gerelateerd aan personen, nog meer dan aan organisaties. De contacten met zulke fris- en andersdenkers hebben geleid tot andere inzichten. Dit is mogelijk doordat de provincie op programmaniveau gekozen heeft voor een duidelijke scheiding tussen intern en extern.

Wat kan beter?

Lerende organisatie
Het is belangrijk dat de nieuwe werkwijze van het team Verbinden en Aanjagen ("transitieteam") goed wordt verankerd in het proces van provinciale organsiatie ontwikkeling. . Dit vraagt om een actieve houding van zowel het team Verbinden en Aanjagen als van de rest van de provinciale organisatie.

Dilemma: politieke verantwoording versus loslaten
Traditioneel is de politiek veelal gericht op verantwoording op concreet project- en/of prestatieniveau en is minder gewend aan procesverantwoording . Op het moment dat de provincie haar ambities wil waarmaken als partner in een netwerk is het van belang om de sturing en evaluatie meer te richten op de werkwijze en het proces.
Ook is hier de werkwijze uit het Koersdocument Stad en Platteland van belang.+

Stand van zaken "oude acties" UBA

In de "Voortgang Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2013-2014" is voor een groot aantal acties de voortgang en het bereikte resultaat aangegeven in een tabel. Op dit moment (voorjaar 2016) zijn de meeste acties afgerond, in de fase van uitvoering of opgenomen in de voorliggende actualisering. Daarmee kan de oude actielijst als afgesloten word beschouwd.

Bijlage 2
Overzicht totstandkoming beleid 'Transitie naar zorgvuldige Veehouderij'

Via deze link is de interactieve tijdlijn "Op weg naar een zorgvuldige veehouderij" te raadplegen. De interactieve tijdlijn geeft het traject vanuit zowel provincie als partners weer van 2010 tot 2015.

Mei 2005
Vaststelling Reconstructieplannen
In de reconstructieplannen was het beleid geformuleerd voor een duurzame ontwikkeling van de intensieve veehouderij in Noord-Brabant.
Hiervoor werd een zogenaamde integrale zonering voor de intensieve veehouderij vastgesteld, waarbij het landelijk gebied van de reconstructiegebieden werd ingedeeld in:
Extensiveringsgebied: geen uitbreiding van intensieve veehouderij mogelijk
Verwevingsgebied: uitbreiding van intensieve veehouderij alleen mogelijk op duurzame locaties tot een max omvang van 2,5 hectare
Landbouwontwikkelingsgebied: uitbreiding en nieuwvestiging mogelijk van intensieve veehouderij mits vergaande stappen werden gezet op gebied van verduurzaming. Maximale omvang van een bedrijf varieert per plan van 3 hectare tot geen maximale omvang.
Het opstellen van de reconstructieplannen alsmede de indeling in voornoemde gebieden was verplicht vanwege de Reconstructiewet concentratiegebieden.
Na vaststelling van de plannen is begonnen met de uitvoering van het beleid. Daarnaast zijn er diverse documenten opgesteld zoals de Handleiding duurzame locaties (2003), (opgenomen als bijlage in het reconstructieplan) en de Handreiking Landbouwontwikkelingsplannen (2006) ter ondersteuning van de uitvoering.
De reconstructieplannen beoogden in eerste instantie rechtstreekse doorwerking van zowel de begrenzing van de zonering als de in de plannen vervatte beleidskaders.
De Raad van State (RvSt) heeft in haar uitspraken over deze plannen bepaald dat het beleid uit de plannen geen doorwerking kan hebben, nu dit nog niet volledig is afgewogen (diverse o.a. ABRS 16-05-2007, 200506286).
Voor de uitvoering van de plannen wordt een aparte uitvoeringsorganisatie ingesteld die samen met de gebieden de realisatie ter hand neemt; het Programma Landelijk Gebied.

December 2009
Indiening burgerinitiatief 'Megastallen Nee'. Mede vanwege uitbraken van dierziektes maar ook vanwege de onverwachte gevolgen van de uitvoering van de reconstructieplannen ontstond er veel maatschappelijke onrust. Maar zeker ook door de ervaren overlast van de veehouderij zoals geur.
Vanuit de maatschappij ontstond het burgerinitiatief 'Megastallen, nee'. Het burgerinitiatief verzoekt specifiek aan de provincie om tot ingrijpen over te gaan teneinde een goed woon- en leefklimaat in Brabant te realiseren. Ingrijpen op provinciaal niveau vindt men noodzakelijk om de niet gewenste effecten van de (intensieve) veehouderij op de omgeving te beperken.

Maart 2010
Debat in PS over het ingediende burgerinitiatief.
Sinds het vaststellen van de reconstructieplannen in april 2005 zijn de omstandigheden veranderd. Op het gebied van volksgezondheid hebben zoönosen sterk de belangstelling getrokken, met name door de uitbraak van Q-koorts. In de afgelopen 15 jaar zijn er in de veehouderij een zestal grote uitbraken van dierziekten geweest waarvan drie zoönosen (BSE, vogelgriep, Q-koorts). De maatschappij is erg bezorgd over de risico's van grootschalige veehouderij voor de volksgezondheid. Daardoor begint ook

het draagvlak voor de reconstructie af te kalven. Het heeft wel als een katalysator gewerkt met het op de politieke agenda krijgen van het thema “intensieve veehouderij”.
In 2005 was de problematiek van fijn stof uit de veehouderij minder bekend. Vanwege nieuwe informatie is de veehouderij opgenomen in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit. Natura2000 heeft na het opstellen van de reconstructieplannen geleid tot een strengere aanpak voor Noord-Brabant. Er is een stikstofconvenant gemaakt dat moet leiden tot een reductie van de ammoniakemissie.
De komende jaren werd een halvering van het aantal bedrijven verwacht omdat ze uiterlijk 2013 moeten voldoen aan normen voor dierenwelzijn, emissiearme stallen en Natura 2000. Het aantal dieren blijft tenminste gelijk. Er zullen minder locaties nodig zijn dan in 2005 was voorzien. Sinds 2005 is het financiële palet drastisch gewijzigd, vooral door bezuinigingen bij overheden.
Kern van de aanpak naar de toekomst: waar en onder welke voorwaarden is er in Noord-Brabant, zowel fysiek als maatschappelijk, ruimte voor de intensieve veehouderij, inclusief de geiten- en schapenhouderij?

PS besluiten om met onmiddellijke ingang een rem te zetten op ontwikkelingen van de intensieve veehouderij door het nemen van een voorbereidingsbesluit (19 maart 2010). Ze besluiten dat:
de ontwikkeling van de intensieve veehouderij voortaan binnen een maximale omvang van 1,5 hectare moet plaatsvinden;
in speciaal daarvoor aangewezen landbouwontwikkelingsgebieden is ontwikkeling nog mogelijk op bestaande locaties tot 2,5 hectare, nieuwvestiging wordt uitgesloten;
in extensiveringsgebieden moet een zogenaamd ‘slot op de muur’ komen;
voor de toekomstig gewenste ontwikkeling van de intensieve veehouderij wordt een visie opgesteld door een onafhankelijke commissie.

April 2010
De Verordening ruimte Noord-Brabant, fase 1 wordt vastgesteld, waarin de besluitvorming over het megastallendebat is verwerkt. Het zogenaamde ‘slot op de muur’ in extensiveringsgebied wordt met een uitgestelde termijn van 6 maanden per 1 oktober 2010 ingesteld.

Oktober 2010
De Structuurvisie ruimtelijke ontwikkeling (Svro) wordt vastgesteld. Deze Svro is ontwikkeld vanwege de inwerkingtreding van de Wet ruimtelijke ordening in 2008. De Svro bevat de inventarisatie van provinciale belangen, het beleid dat daarbij past en een uitvoeringsparagraaf.
Bij de opdrachtverlening is door PS aangegeven dat zij een nieuw meer ontwikkelingsgericht beleid willen voor het landelijk gebied. De zonering voor het buitengebied uit het Streekplan moet vereenvoudigd worden. In de Svro worden daarom nog maar vier structuren onderscheiden: de stedelijke structuur, de groenblauwe structuur, het gemengd landelijk gebied en de infrastructuur. Voor de ontwikkeling van de intensieve veehouderij blijft de reconstructiezonering uitgangspunt, gelet op de verplichtingen die voortvloeien uit de Reconstructiewet, met aangepast beleid overeenkomstig het megastallendebat. In de Svro 2010 is in deel A hoofdstuk 1.3.1 nadrukkelijk aangegeven dat er een apart traject in gang is gezet waarin de transitie naar een verduurzaming van de agrofood sector centraal staat. Voorts is aangegeven dat voor eventuele
beleidsaanpassingen die uit dat traject voortvloeien een aparte procedure wordt doorlopen. Ook in deel B, hoofdstuk 2.1.3 van de Svro onder kopje ontwikkeling intensieve veehouderij, is aangegeven dat er een apart beleidstraject rondom de verduurzaming van de agrofoodsector is opgestart en dat daaruit aanpassingen van beleid voor intensieve veehouderijen kunnen voortvloeien.
De aangekondigde beleidsaanpassingen zijn vervolgens doorgevoerd, na een uitgebreid traject, met de vaststelling van de partiële herziening van de Svro in 2014.

Maart 2011
De Verordening ruimte 2011 treedt in werking. In deze verordening is het nieuwe beleid vertaald voor het landelijk gebied, gebaseerd op de Svro. In de Vr2012 worden 4 (deel)structuren onderscheiden: bestaand stedelijk gebied, ecologische hoofdstructuur, groenblauwe mantel en agrarisch gebied. Ten opzichte van de Verordening ruimte, fase 1 zijn er geen beleidswijzigingen ten aanzien van de intensieve veehouderij doorgevoerd.
Er zijn wel enkele aanpassingen doorgevoerd met betrekking tot het overgangsrecht voor bedrijven die reeds voor het megastallendebat aan de gang waren met concrete plannen.

September 2011
Op 1 september wordt het Verbond van Den Bosch getekend door een groot aantal organisaties uit de keten. Op 2 september is het advies van de Commissie Van Doorn aan de provincie aangeboden.

December 2011
Rapport van de commissie Van Doorn 'Al het vlees duurzaam' behandeling in Provinciale Staten, samen met het Koersdocument 'Transitie van Stad en platteland'.
Het advies gaat uit van het noodzakelijk blijven van een vorm van intensiviteit in de veehouderij. De belangrijkste ambitie van het advies is om vanuit dat gegeven intensief te verbinden met duurzaamheid. Intensieve veehouderijen moeten in evenwicht gebracht worden met hun omgeving, niet alleen de fysieke inpassing van de intensieve veehouderij en het terugbrengen van de overlast op de omgeving speelt hierbij een rol maar ook de maatschappelijke inpassing van de bedrijven in hun omgeving verdient specifieke aandacht. De sector heeft hierin een grote verantwoordelijkheid. Voor een gezonde veehouderij sector is een omslag nodig naar meerwaardecreatie van het product. Op de langere termijn is dat, met het evenwicht met d omgeving, de enige manier voor de sector om te overleven. Hiervoor moet een langdurig traject in gang gezet worden waar naast de sector zelf, de retail en consumenten een belangrijke rol in spelen. Intensief wordt zorgvuldig intensief.
PS omarmen het advies en geven GS opdracht om hier verder uitvoering aan te geven.
Het advies van de commissie Van Doorn wordt ook omarmd door het Rijk; het maakt deel uit van het regeerakkoord dat in 2012 wordt gesloten.

Februari 2012
De Verordening ruimte 2012 wordt vastgesteld. In deze verordening zijn enkele ondergeschikte aanpassingen en verbeteringen in de regels doorgevoerd. De verordening bevat daarom geen grote beleidswijzigingen. Ten aanzien van intensieve veehouderijen vervalt wel de mogelijkheid voor GS om gebieden aan te wijzen binnen de landbouwontwikkelingsgebieden, waar bedrijven groter kunnen groeien dan 1,5 hectare intensieve veehouderijen.
PS nemen tevens het besluit tot intrekking van de reconstructieplannen vanwege de discrepantie die er bestaat tussen het beleid zoals neergelegd in die plannen en de kaders zoals vastgesteld in de Vr2012.

Augustus 2012
De RvSt spreekt uit dat de provincie bevoegd is in de Verordening ruimte het beleid uit de reconstructieplannen aan te scherpen (ABRS 22-08-2012, 201200117). De afdeling overweegt het volgende:

Bij de Verordening heeft de provincie de beleidsuitgangspunten van het reconstructieplan aangescherpt. Niet in Geschil is dat de aangevraagde uitbreiding in strijd is met het rechtstreeks werkende verbod in artikel 9.2, vierde Lid, van de Verordening. Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (onder meer in de uitspraak van 16 mei 2007 in zaak nr. 200506286/1, met betrekking tot het reconstructieplan "De Peel"; www.raadvanstate.nl), is de in artikel 27 van de Rwc vervatte doorwerkingsregeling niet van toepassing op de beleidsuitspraken in het

Reconstructieplan over het grondgebruik binnen de zonering intensieve veehouderij, aangezien deze door de Bestemmingsplanwetgever nog nader onderzoek, vaststelling van de feiten, beoordeling en (belangen)afweging tot op perceelsniveau vergen. Dat deze beleidsuitspraken niettemin bij de vaststelling en toetsing van bestemmingsplannen worden betrokken, doet er niet aan af dat ervan kan worden afgeweken, zonder dat daarvoor de in de Rwc neergelegde procedure dient te worden gevolgd. Reeds hierom leidt de omstandigheid dat artikel 9.2, vierde lid, van de Verordening afwijkt van de hierboven genoemde beleidsuitspraak niet tot het Oordeel dat het college de Verordening wegens strijd met de Rwc buiten toepassing had dienen te laten. Voorts bestaat geen grond voor het oordeel dat de provincie niet in redelijkheid tot vaststelling van de Verordening heeft kunnen komen.

November 2012

GS geven de denklijn 'Ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd' vrij voor consultatie.
De denklijn geeft aan hoe de provincie de transitie van de veehouderij wil ondersteunen.
Het uitgangspunt is dat alleen ontwikkelingen die bijdragen aan de transitie naar een zorgvuldige veehouderij nog worden toegestaan.
Deze denklijn is gebaseerd op 3 invalshoeken, te weten:
Voorwaarden op bedrijfsniveau: door maatregelen te treffen op bedrijfsniveau gericht op het verminderen van overlast, passen deze beter in hun omgeving;
Voorwaarden op gebiedsniveau: al produceert ieder individueel bedrijf nog zo zorgvuldig, als er veel bedrijven bij elkaar zitten kan er toch overlast bestaan;
Economisch perspectief landbouw en agrofood: maatregelen en acties om er voor te zorgen dat de ondernemers ook een eerlijke prijs krijgen voor hun product waardoor de omslag van bulkproductie naar meerwaardecreatie in gang gezet wordt.
Belangrijk verschil ten opzichte van het eerdere (reconstructie)beleid is dat rundveehouderijen niet meer als aparte categorie worden aangemerkt en ook onder het kader zorgvuldige veehouderij vallen.

De denklijn ondersteunt de ontwikkeling naar een zorgvuldige veehouderij, naast de acties die voortvloeien uit het advies van Van Doorn. Doel is om een strategie te ontwikkelen, gericht op samenwerking en doorpakken, om de gewenste verduurzaming vorm te geven.
De denklijn is op 27 november 2012 vrijgegeven voor consultatie bij een groot aantal vertegenwoordigers van de sector, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, gemeenten en experts. Ook is de denklijn via de Brabantsite bekendgemaakt.

Februari 2013

Als onderdeel en sluitstuk van de consultatie over de denklijn die GS in november 2012 hebben vrijgegeven, is op 5, 6 en 7 februari 2013 een werkconferentie 'Naar een zorgvuldige veehouderij in 2020' georganiseerd, ook wel het Brabant Beraad genoemd. Hierbij waren naast vertegenwoordigers van de sector, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, gemeenten en experts ook burgers en Statenleden aanwezig.
De denklijn wordt door de deelnemers aan de werkconferentie in de 'Slotverklaring Brabant Beraad zorgvuldige veehouderij' onderschreven en geldt voor alle vormen van veehouderij. Partijen van het Brabant Beraad hebben zich tevens verbonden om hun achterban tot medewerking aan de denklijn te bewegen en de transitie voortvarend op te pakken.

Maart 2013

PS ondersteunen de in het Brabant Beraad besproken denklijn 'Ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd'. Zij geven opdracht aan GS om de denklijn verder uit te werken en daartoe de nodige beleidsaanpassingen door te voeren.

Daarnaast wordt een separate opdracht gegeven om de Brabantse zorgvuldigheidsscore veehouderij te ontwikkelen, in samenwerking met de partners uit het Brabant Beraad.

Mei 2013
De acties die samenhangen met de uitvoering van het advies van de commissie Van Doorn en de denklijn 'Ontwikkelruimte moet je verdienen' zijn geïnventariseerd en benoemd in de Concept Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood (UBA).
Er vindt een consultatie plaats over de concept- UBA met de partners uit het Brabant Beraad.
De acties richten zich op een totaal aanpak van de agrofoodsector. Dus niet alleen aandacht voor wet- en regelgeving maar juist ook aandacht voor het economische verdienmodel van de agrarische ondernemers en innovatie van de sector.

Juli 2013
Het ontwerp van de Structuurvisie ruimtelijke ordening – partiële herziening 2014 en het ontwerp van de Verordening ruimte 2014 worden vastgesteld door GS.
In de ontwerp Svro 2014 wordt onderbouwd waarom het bezien vanuit provinciale belangen nodig is om nieuw beleid in te zetten voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de veehouderij in de provincie. In de afgelopen jaren is de overlast van veehouderijen op de omgeving in grote delen van de provincie toegenomen. In veel gebieden is er geen sprake meer van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat en is veel maatschappelijke onrust ontstaan. Gelet daarop ligt er vanuit provinciaal belang een rol voor de provincie om hiervoor beleid te ontwikkelen.
In de ontwerp Vr2014 zijn daarbij passende regels opgenomen gericht op de transitie naar zorgvuldige veehouderij. Uitgangspunt van het beleid is dat bestaande rechten van de ondernemers worden gerespecteerd. Gelet op de problematiek is het wel nodig om extra voorwaarden op te leggen aan ontwikkelingen. Belangrijke voorwaarden voor ontwikkeling zijn: het voeren van een zorgvuldige dialoog tussen boeren en burgers, het opnemen van een gebiedsplafond voor de uitstoot van geur en fijn stof, de aandacht voor volksgezondheidsaspecten en het treffen van extra maatregelen op bedrijfsniveau die een zorgvuldige veehouderij stimuleren (Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij, BZV).
De maximale omvang van veehouderijen blijft 1,5 hectare. In gebieden rondom kernen en natuur blijft uitgangspunt dat een afwaartse beweging van (intensieve) veehouderijen wordt nagestreefd. Hiervoor worden Gebieden beperkingen veehouderij opgenomen die materieel overeenkomen met het beleid en de begrenzing van de extensiveringsgebieden zoals die in de reconstructieplannen waren opgenomen. In deze gebieden geldt voor alle veehouderijen het zogenaamde 'slot op de muur' behoudens voor veehouderijen met een grondgebonden karakter. Voor een objectieve beoordeling van het vereiste van grondgebondenheid is hiervoor een norm opgenomen.

Augustus 2013
Vaststelling Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood, met daarin opgenomen het Innovatieprogramma Agrofood en instellen van het innovatiefonds. De Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood richt zich op de hele Agrofoodsector, niet meer de veehouderij alleen. Er vindt een verbreding plaats van het Advies van Van Doorn. Het zwaartepunt van de inzet ligt nog wel bij de veehouderij.

September 2013
Tervisielegging van de ontwerp Svro - partiële herziening 2014 en ontwerp Vr2014 vanaf 13 september.
Op 20 september nemen PS een voorbereidingsbesluit waarin ontwikkeling van intensieve veehouderijen wordt gekoppeld aan het treffen van maatregelen gericht op een betere inpassing van de veehouderij in diens omgeving. Aan de ontwikkelingen worden voorwaarden gesteld vanuit het

bereiken van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat (geur en fijn stof) en maatregelen die een verdere verduurzaming op bedrijfsniveau met zich brengen.

November 2013
De consultatieversie van de BZV is gereed. Voorafgaand aan de vaststelling van deze eerste versie is een steekproef gehouden onder 70 bedrijven die sinds 2007 een ontwikkeling hebben gehad van het bedrijf. Deze steekproef is er op gericht om te bezien hoe de BZV in de praktijk uitpakt. De normering in de BZV wordt zó ingesteld dat 50% van de bedrijven in de steekproef in hun huidige opzet een voldoende score halen. Zo geeft de BZV een realistische impuls aan een verdere verduurzaming voor ondernemers haalbaar en betaalbaar is. De BZV is daarbij een instrument waarin per bedrijfstak maatregelen zijn benoemd die bijdragen aan een betere inpassing van het bedrijf in diens omgeving. De ondernemer heeft daarbij de keuzevrijheid om die maatregelen toe te passen die het beste passen bij zijn bedrijf(svoering).
Uitspraak van de RvSt (ABRS 27-11-2013, 201206146): het besluit van PS tot intrekking van de reconstructieplannen is vernietigd omdat de Reconstructiewet verplicht tot het hebben van een reconstructieplan. Materieel verandert deze uitspraak echter niets aan het feit dat PS bevoegd zijn om in de Verordening ruimte kaders vast te stellen aan de ontwikkeling van (intensieve) veehouderijen (zie eerder onder augustus 2012).

Februari 2014
Vaststelling Svro 2014, Vr2014 en BZV.
Naar aanleiding van inspraak zijn er diverse wijzigingen doorgevoerd in de regels van de Vr2014 en is het provinciaal belang en de inzet van de Verordening ruimte nader afgewogen in het afwegingskader provinciaal belang Transitie naar zorgvuldige veehouderij. De wijzigingen in de Vr2014 ten opzichte van het ontwerp hebben vooral betrekking op de juridische vormgeving van de regels. Verder zijn er mede naar aanleiding van de inspraak enkele uitzonderingen op de hoofdregels geformuleerd en is het begrip grondgebondenheid nader ingevuld in de BZV.
De doelen die de provincie voorstaat blijven onverminderd dezelfde.
Vanwege de uitspraak van de RvSt uit november nemen PS een nieuw besluit tot intrekking van de reconstructieplannen; deze keer gekoppeld aan de intrekking van de Reconstructiewet concentratiegebieden (verwacht zomer 2014).

18 maart 2014
Inwerkingtreding van de Structuurvisie RO 2014, de Verordening ruimte 2014 en de BZV 1.0.

Juli 2014
Per 1 juli 2014 komt de Reconstructiewet te vervallen, per 2 juli zijn gelet op het PS-besluit van februari 2014 de reconstructieplannen vervallen.

November 2014
Instelling van het Panel Zorgvuldige Veehouderij voor de beoordeling innovatieve concepten in kader BZV en Verordening ruimte.

Maart 2015
Op 10 maart stellen GS een ontwerp-wijziging vast van de Verordening ruimte 2014. In deze ontwerp-wijziging worden enkele (beleidsarme) wijzigingen voorgesteld die vanuit de praktijk noodzakelijk bleken.
Op 18 maart treedt de 9e tranche van de Crisis- en Herstelwet in werking die een pilot bevat voor Noord-Brabant.

In de pilot is de verbrede reikwijdte voor de Provinciale Verordening ruimte opgenomen. De verbrede reikwijdte legt een basis om in de Vr2014 voorwaarden te stellen 'die strekken ten behoeve van het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving, een goede omgevingskwaliteit, mede met inachtneming van het belang om private inspanningen gericht op een duurzame en zorgvuldige veehouderij te bevorderen.' De strikte koppeling aan ruimtelijk relevante aspecten wordt daardoor losgelaten.
Binnen de urgentiegebieden kunnen gemeenten betere technieken (geur en fijnstof) voorschrijven voor bedrijven die onder het Activiteitenbesluit vallen (op voorwaarde dat er een verbeterplan is voor het gebied).

Juli 2015
De PAS (Programmatisch Aanpak Stikstof) treedt in werking. Noord-Brabant stelt aanvullend een Beleidsregel vast waarmee gefaseerd gestuurd wordt op de uitgifte van ontwikkelingsruimte en waar rond een viertal gebieden de uitgifte van ontwikkelingsruimte sterk wordt beperkt.

Op 15 juli treedt de wijziging Verordening ruimte 2014, regels veegronde 2 en de BZV 1.1 in werking. De Verordening ruimte 2014 is daarbij, inclusief enkele noodzakelijk gebleken wijzigingen, op 10 juli geheel opnieuw door PS vastgesteld gelet op de inwerkingtreding van de 9e tranche Crisis- en herstelwet. In de BZV versie 1.1 zijn o.a aanvullingen opgenomen voor keuzemogelijkheden rond grondgebondenheid, gezondheid en brandveiligheid.

November 2015
De vergunde capaciteit voor mestverwerking is voldoende om het Brabantse mestoverschot te verwerken. Overeenkomstig de Verordening ruimte 2014 wordt er geen medewerking meer verleend aan nieuwe initiatieven.
Tegelijkertijd wordt er gestart met het ontwikkelen van nieuw beleid rond mest.

December 2015
GS stelt de ontwerp BZV 1.2 vast.

Bijlage 3: Strategische Kaders

Onderstaand een overzicht van de belangrijkste kaders rond Agrofood.

Besluit over het Advies van Van Doorn en het Verbond van Den Bosch 'Al het vlees duurzaam' (december 2011)

Uitgangspunt in het advies is de integrale, ketenbrede aanpak. De beweging die de hele voedselkolom moet maken is een ingrijpende: een definitieve keuze voor duurzaam geproduceerd vlees. De Commissie Van Doorn hecht veel waarde aan lokaal draagvlak. De verbinding tussen veehouder en zijn directe omgeving moet weer worden hersteld. Het streven is dat in 2020 enkel nog duurzaam geproduceerd vlees in de winkels ligt.

Verbreding van het Advies van Van Doorn

Het advies van Van Doorn richtte zich vooral op vlees, getuige de titel "Al het vlees duurzaam". De inzet is in de afgelopen jaren zo uitgebreid dat de verduurzaming over alle sectoren binnen het Agrofoodcomplex moet plaatsvinden.

N.B.: De aanpak veehouderij is uitgewerkt in de Structuurvisie Ruimtelijke ontwikkeling en opgenomen in provinciale regelingen zoals de Verordening ruimte en de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (BZV).

Economisch Programma Brabant 2020

De ambitie van het Economisch Programma is te behoren tot de Top-5 van de meest innovatieve regio's in Europa. Internationaal herkend worden als *Europe's heart of smart solutions.*
Zes clusters spelen daarbij een hoofdrol: Life Sciences & Health, Food & Nutrition, High Tech Systemen en Materialen (inclusief Automotive en Solar), Logistiek, Biobased Economy en Maintenance. Juist op het snijvlak tussen de clusters is veel innovatie te realiseren.

Het Economisch Programma Brabant 2020 is gebaseerd op drie uitgangspunten:

1. Innoveren door focus op topsectoren, met sterke Brabantse clusters op weg naar de Europese top.
2. De basis op orde. Dan gaat het niet alleen om het bevorderen van ondernemerschap en proactief arbeidsmarktbeleid gericht op de kenniseconomie, maar ook om ruimte voor bedrijvigheid en een goede bereikbaarheid.
3. Het bredere ecosysteem: niet-economische ontwikkelingen die bijdragen aan een goed Brabants vestigingsklimaat en verbindingen leggen tussen economie en bredere maatschappelijke vraagstukken.

Een belangrijke uitdaging voor het Food cluster in de komende jaren is het verbeteren van het organiserend vermogen. Ook kan worden gewerkt aan de koppeling tussen agro en food en de koppeling met andere clusters, andere regio's en andere maatschappelijke thema's (gezondheid, gevarieerd eten, duurzame agrofoodketens, de wereldvoedselproblematiek, enz.). Kansen ontstaan ook nadrukkelijk binnen het Foodcluster als in de toekomst sterker wordt gewerkt aan valorisatie vanuit de market-pull gedachte.

Bestuursakkoord "Beweging in Brabant"

De eerder ingezette denklijn op basis van het advies van de Commissie Van Doorn en de werkwijze van het Koersdocument Stad en Platteland wordt in het Bestuursakkoord 2015-2019 voortgezet en versterkt.

De focus ligt op het ontwikkelen van Brabant tot een van de slimste en duurzaamste agrofoodregio's van Europa. Met een topsector die vanuit eigen kracht en verantwoordelijkheid opereert, kansen grijpt op het gebied van innovatie en slim verbindingen zoekt met andere sectoren om producten met een hoge toegevoegde waarde tot stand te brengen.

De ambitie heeft betrekking op de volledige keten van primaire producenten, hun toeleveranciers (genetica, uitgangsmaterialen, feed), de verwerkers van voedsel en andere agrarische producten, inclusief de verpakkingsindustrie, de logistiek en de Retail. We willen een sector die maatschappelijk geaccepteerd en gewaardeerd wordt, duurzaam produceert en die de ketens op Noordwest-Europese schaal sluit.

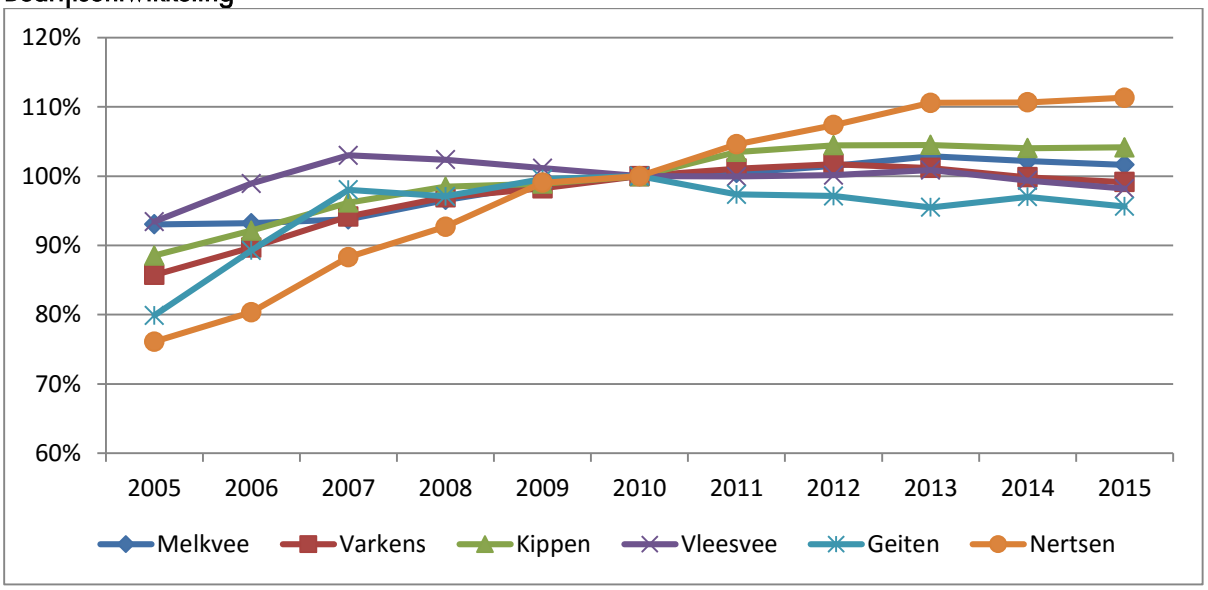
De ambitie om tot de Europese top van kennis- en innovatieregio's te horen blijft onverkort gelden. De provincie heeft een uitzonderlijke combinatie van kennisintensieve bedrijven en hoogwaardig maak-industrie, van agrofood tot elektronica en logistiek.

Bijlage 4 : Ontwikkelingen Veehouderij

Algemene inleiding

Onderstaand worden de belangrijkste cijfers van de ontwikkelingen in de veehouderij gepresenteerd. Het gaat daarbij om bedrijfsontwikkelingen en de ontwikkeling in emissies van ammoniak, geur en fijn stof. De cijfers hebben een directe relatie met de beleidswijzigingen die zijn doorgevoerd in de Verordening ruimte en zijn tevens van belang voor de aanpak van de urgentiegebieden.
Vanaf het voorjaar zal de informatie beschikbaar komen via de website.

Bedrijfsontwikkeling

Figuur 1 Ontwikkeling aantal dieren per diercategorie 1

In 2014 is de omvang van de veestapel redelijk stabiel gebleven. De uitschieter van de Nertsen in het overzicht van 2014 is hier niet terug te zien. Door de ruime vergunde situatie van melkveehouders is de toenamen van het aantal dieren in 2015 na het loslaten van het melkquotum hier niet te zien.

Figuur 2 Aantal bedrijven per NGE-klasse

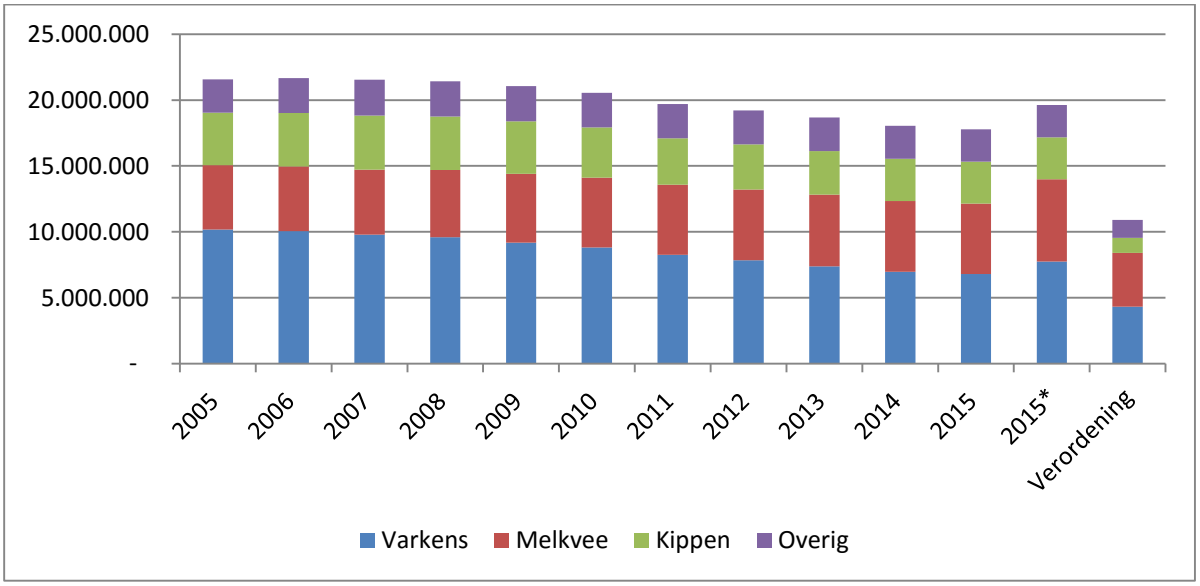
Er vindt een verdere schaalvergroting plaats in de veehouderij. Een daling van het aantal bedrijven, met ongeveer gelijkblijvend of groeiend aantal dieren. De grootste afname zit in het aantal bedrijven in de categorie 70 – 150 NGE.

Ammoniak

Ammoniakemissie draagt bij aan vermesting en verzuring. De ammoniakemissies zijn zo hoog dat ze negatieve effecten hebben op kwetsbare natuurgebieden. De provincie heeft als doel het beschermen en verbeteren van de natuurgebieden door de ammoniakemissie te verminderen. De Verordening Stikstof en Natura2000 streeft een halvering van de ammoniakemissie uit Brabantse stallen tussen 2010 en 2028 na.

Ontwikkeling ammoniakemissie

De vergunde ammoniakemissie uit stallen is in de periode van 2005 - 2015 met 9 % gedaald (zie 2015*). De daling over deze periode is minder sterk dan vorig jaar is gerapporteerd. Dit komt doordat de emissiefactoren voor melkvee en varkens per 1 augustus 2015 naar boven zijn bijgesteld. De oorzaak hiervan is dat deze dieren over de jaren heen meer leef oppervlakte hebben gekregen. Ook geldt voor beweiden een lagere emissiereductie. Gerekend met de oude emissiefactoren zou de daling op 18% zijn uitgekomen.
De daling van ammoniakemissie komt vooral vanuit de varkens- en pluimveehouderij. Het aandeel ammoniak afkomstig van melkvee stijgt. Dit komt door een stijging van het (vergunde) aantal melkkoeien en door correctie van de emissiewaarden.

Figuur 3: vergunde ammoniakemissie per diercategorie en de streefwaarde van de verordening
* 2015 volgens nieuwe emissiefactoren

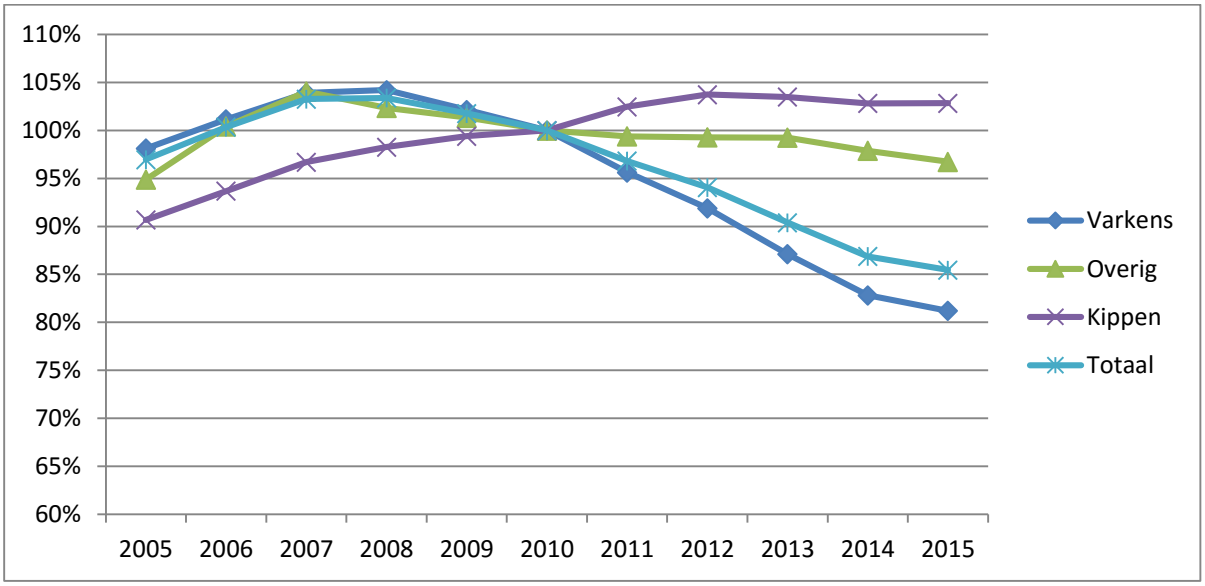
Relevante ontwikkelingen

- Op 1 juli 2015 is de PAS inwerking getreden. De PAS vereenvoudigt de vergunningverlening en levert de onderbouwing dat de natuurdoelen niet in gevaar komen.
- Per 1 augustus 2015 zijn de emissie-eisen voor huisvesting aangescherpt. Dit is gebeurd om te kunnen blijven voldoen aan het Europese emissieplafond.
- De technische staleisen van de verordening stikstof en Natura2000 (van Bijlage 2) zijn per 1 juli 2015 verder aangescherpt.

- In 2016 wordt een toelichting verwacht van EZ en het RIVM over het verschil tussen berekende en gemeten ammoniakconcentraties.
- In 2015 is het aantal meetpunten van ammoniak uitgebreid en opgenomen in het meetnet van het MAN van het RIVM.
- Begin 2016 worden de resultaten van de ammoniakmetingen in Noord-Brabant gepubliceerd.

Geur

De mate van geurbelasting door veehouderijen is belangrijk voor de kwaliteit van de leefomgeving. Een te hoge geurbelasting veroorzaakt stankoverlast, hinder en stress. Doelstelling is de afname van het aantal geurbelaste personen ten opzichte van 2005.

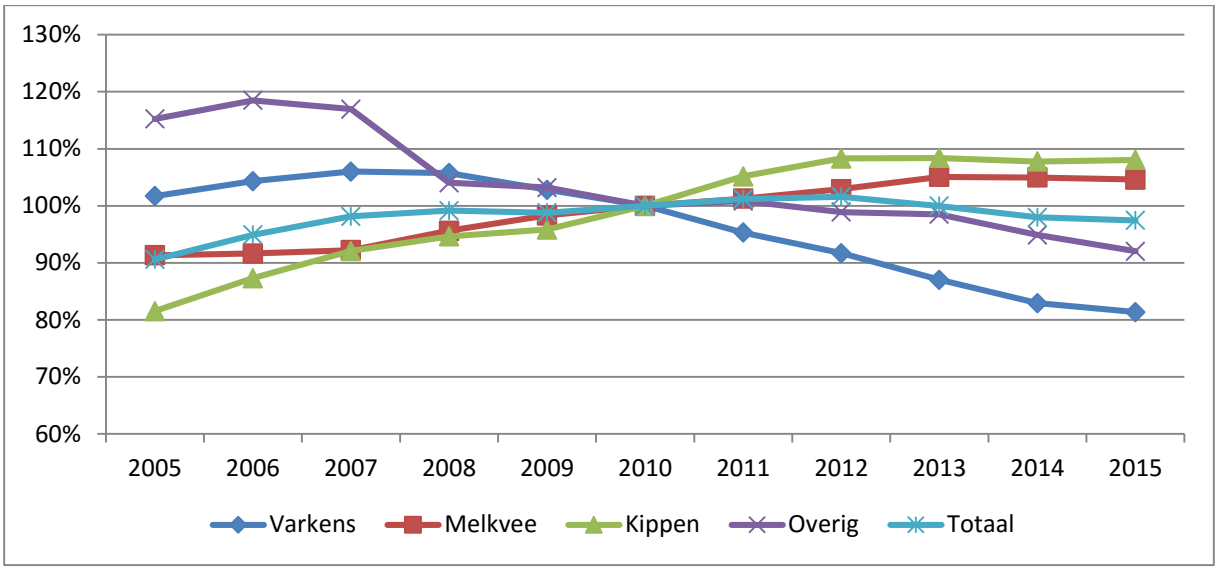
De totale geuremissie in Noord-Brabant is sinds 2012, na een eerdere stijging, gedaald tot onder het niveau van 2005. Die dalende trend zet door in 2015. De varkenssector is de belangrijkste veroorzaker van geuremissie. En is de sector die de meeste maatregelen neemt. Bij de pluimveesector zien we een groei tot 2012 en daarna vlakt de ontwikkeling af.

Fijn stof

Fijn stof is een vorm van luchtverontreiniging die een negatief effect heeft op de volksgezondheid. In Noord-Brabant zijn de veehouderij en verkeer en vervoer de grootste emissiebronnen van fijnstof. Bij de veehouderij zijn de deeltjes tot 10 micrometer (PM10) het belangrijkste.
Er loopt onderzoek naar endotoxinen en er wordt een toetsingskader ontwikkeld. Endotoxinen hebben net als fijnstof een negatief effect op de volksgezondheid, bij endotoxine gaat het om deeltjes, van 10 tot 50 micrometer.
Provinciale doelstelling is om de luchtkwaliteit en daarmee de volksgezondheid te verbeteren.

Ontwikkeling Fijn stofemissie

Na een stijging van de totale fijn stofemissie vanuit de stallen tussen 2005 en 2012 is na 2012 sprake van een licht dalende emissie.
In de periode tussen 2005 en 2011 is de emissie van fijnstof uit de veehouderij toegenomen. Vanaf 2011 is de emissie licht gedaald. In het Stedelijk gebied en het Gebied Beperkingen Veehouderij is de fijnstofemissie over de gehele periode gedaald.

Figuur 5 Vergunde fijn stof-emissie t.o.v. 2010

De groei tussen 2005 en 2012 is het gevolg van omschakeling van de legbatterij naar volierestallen bij legkippen.
De verwachting is dat op termijn de emissie vanuit pluimvee verder zal afnemen. Vanaf 1-1-2015 gelden namelijk lagere maximale emissiewaarden voor nieuwe pluimveestallen.

Verdeling Fijn stofconcentraties
In een aantal gemeenten is er sprake van overschrijdingen van grenswaarden voor de maximale hoeveelheid fijn stof in de lucht.
De Europese Kaderrichtlijn Luchtkwaliteit geeft grenswaarden voor de maximale hoeveelheid Fijn stof in de lucht. Bij fijn stof gaat het onder andere om veehouderijen die niet aan de normen voldoen. Het jaar 2012 is het eerste volledige jaar waarin aan de grenswaarden voor fijn stof moet worden voldaan. Voor fijnstof (PM 10) zijn echter nog steeds overschrijdingen vanuit de veehouderij. In Brabant zijn de bedrijven met een overschrijding van fijn stof verdeeld over 8 gemeenten, veroorzaakt door 15 bedrijven.